PROLETAREC JE DELAVSKI LIST ZA MISLEČE ČITATELJE

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze in Prosvetne Matice

OFFICIAL ORGAN OF J. S. F. AND ITS EDUCATIONAL BUREAU

ŠT. — NO. 1750 Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO, ILL., 26. MARCA (March 26), 1941 Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave. LETO—VOL. XXXVI.

Kriza Jugoslavije posledica razvoja nacijske Nemčije

ZMOTA V LETU 1938 POSTALA USODNA ZA VSE EVROPSKE DEŽELE. — NOTRANJI BOJI IN SOVRAŠTVO HRVATOV DO SRBOV VODA NA MLIN HITLERJEVI POLITIKI

V poletju l. 1938 se je vršil na Bledu zadnji sestanek male antante. Čehi so vedeli v naprej, predno so se ga udeležili, do nimajo v boju s Hitlerjem pričakovati od svojih zaveznic Rumunije in Jugoslavije nikakršne podpore. Urednik tega lista je takrat govoril z nekaterimi češkimi novinarji, ki so mu z gnjevom prerokovali, da nevarnost, ki preti njihovi republiki, ne bo prenehala, ako se žrtvuje Nemčiji Čehoslovaško, nego se bo širila dalje. "Čez mesec ali dva, ako nas puste še Francija, Anglija in Sovjetska Rusija na cedilu, bo naše samostojnosti konec. Potem pridejo druge dežele na vrsto," so poudarjali Čehi, in tako se je zgodilo.

Češka je bila žrtvovana Hitlerju kmalu po blejski konferenci male antante. Tisti, ki so firerju tretjega rajha verjeli, da je njegovih teritorijalnih ambicij v Evropi s tem konec, so se ukanili, kakor pri vseh drugih njegovih obljubah. Njegove imperialistične aspiracije so nenasitne. Njegova živa vera je, da so Nemci ne samo najsuperiornejši narod na svetu, nego tudi izvoljeno ljudstvo za gospodovanje nad "manjvrednimi" (inferiornimi) narodi. Tej svoji veri dosledno sledi.

Nemški narod je Hitler v nekaj letih svoje diktature sfanatiziral s šovinizmom do opojnosti. Ker mu nobena dežela v Evropi ni hotela kljubovati s silo, so ga tolerirale, mižale pred njegovimi pretnjami in popuščale v strahu pred vojno. Enako tudi Mussoliniju in japonskim fašistom. Dobile pa so za plačilo to, čemur so se hotele ogniti — vojno na vseh koncih in krajih.

Razvijala pa se je ves čas tako, kakor je hotel Hitler. Namesto, da se bi mu dežele združeno, vse naenkrat postavile v bran, se je vsaka vlada tolažila, češ, naj le pogoltne sosedno deželo, da bo le našo pustil v miru!

Tako je "nemški življenski prostor" rastel brez velikih naporov in brez posebnih žrtev nacijske armade.

Ko je Nemčija izvršila svoje osvojitve nad Skandinavci, Belgijo, Nizozemsko in Francijo, se je lotila Balkana, Madžarska se ji je prepustila za most prodiranja prostovoljno. Rumunija je bila nato prva na vrsti. Razjedena na znotraj, se je zrušila brez vojne; ni se uprla ne sovjetski, ne nemški invaziji.

Za njo je prišla še bolj prostovoljno pod Hitlerja Bolgarija, in ko hitro se je nacijska armada v Borisovemu kraljestvu dobro usidrala, je dobil ukaz jugoslovanski regent knez Pavle: "Halo, žuri se pripisati svojo deželo v novi red!"

Ko sta krmarila Jugoslaviji bivši premier Stojadinović in pokojni dr. Korošec, je bilo očitno, da sta se namenila zavoziti Jugoslavijo v fašistični pristan. Ljudstvo, ki je brez besede, pa je nasprotovalo. Stojadinović je padel, a tudi nova vlada ni mogla spremeniti resnice, da je Jugoslavija gospodarsko že v nemških kleščah in politično pa fašistično upravljana.

Pred dvema tednoma je neki časopis v Budapešti priobčil senzacionalno poročilo o "intrigah" predsednika Zed. držav, ki z velikimi obetanji skuša pridobiti Jugoslavijo v vojno proti osišču. Časopisi v Nemčiji in drugod so tisto ponatisnili in dodajali, da Jugoslovani v Ameriki in Angliji pritiskajo na vlado v Beogradu, da naj se z Nemčijo nikar ne sporazume.

Napadi nemškega tiska na obotavljajočo se Jugoslavijo pa so bili vladi v Beogradu signal, da se mora čimprej odločiti za ponižno romanje k Hitlerju, ali pa se zaplesti v vojno.

Ministri v Beogradu so se posvetovali in pričkali. Premier Dragiša Cvetković in minister vnanjih zadev Aleksander Cincar-Marković, slovenski klerikalni voditelj dr. Franc Kulovec in predstavniki Hrvatov so bili za kapitulacijo. Trije srbski ministri so v protest resignirali. Eden je zalučil premierju in dr. Kulovcu v obraz očitek, da bi pomagala Rusija, pa so ji obrnili hrbet. Premier je baje togotno odgovoril, da Rusija Jugoslaviji ni v stanju pomagati, ker si še sama ne more.

Tudi med jugoslovanskimi poveljniki so bila nesoglasja. Eni so trdili, da bi bilo upiranje nemški armadi ob madžarski, slovenski, rumunski in bolgarski meji nesmisel, ker je to predolga fronta. Na italijanski meji je armada, kakršni mala Jugoslavija ne bi mogla biti kos, ker bi imela zaeno borbo tudi na bližnji nemški meji. Dalmacija je izpostavljena italijanski bojni mornarici.

Drugi pa so argumentirali, da se naj najboljši del jugoslo-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

NAJBOLJ NAPADANE STAVKE

Najbolj napadane stavke so sedaj tiste, ki se dogajajo v industrijah "narodne obrambe". Veliki časopisi vale vso krivdo na delavstvo, a poznavalci razmer in delavci vedo drugače. Na gornji sliki so delavci American Aluminum kompanije v Edgewateru, N. J. V njeni tovarni v tem mestu je okrog 3,000 zaposlenih. Čim so zastavkali, so bili obdolženi sabotiranja narodne obrambe.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Ameriška pošta je uničila v poštnem uradu v San Franciscu sedemnajst ton propagandne literature, ki je bila poslana preko Vladivostoka iz Nemčije, Italije in Rusije, in pa japonsko, ki je prišla iz Tokia. Kakšna je bila tista literatura, poštna oblast ni mnogo pojasnila. Bili so to večinoma nacijski in komunistični magazini, letaki, knjige in časopisi, pravi poštni upravitelj. Nevarnost pri tem je, da poštarji lahko marsikaj po krivem smatrajo za nacijsko ali komunistično propagando, in pod tem uverjenjem uničijo reči, ki so morda dobra literatura.

Beda v Evropi ima svoje odzive v apelih na Zed. države za takojšnjo pomoč. Iz Belgije poročajo, da ljudstvo pomanjkanja ne bo moglo prenesti do prihodnje žetve. Finska prosi, da se ji naj iz Zed. držav pošlje 7,000 ton masti, 4,000 ton margarinskih maščob, 25,000 ton pšenice, 10,000 ton moke, tisoče ton svinjine, olja itd., kajti ljudstvo strada in bo padlo v epidemične bolezni, ako ne dobi potrebnih živil. Marsikdo v tej deželi se vprašuje, čemu Finski ne pomaga Rusija, ki je z Nemčijo vred kriva pomanjkanja v nji.

Življenske potrebščine v Zed. državah so se od januarja do srede februarja podražile povprečno eno desetinko odstotka. To je seveda šele začetek.

V Angliji se najbolj mudi graditi bojna letala. V Berlinu trdijo, da ima Nemčija trikrat toliko letal kakor Velika Britanija. Ako bodo engleške in ameriške aeroplanske tovarne dohitele nemške, bo Anglija zmagala. Nemški krogi so mnenja, da bodo nemški letalci Anglijo prej potisnili na kolena, predno ji bodo mogle Zed. države izdatno pomagati.

V Mehiki in v nekaterih drugih latinskih republikah se dogajajo demonstracije proti Zedinjenim državam. Oziroma proti kapitalizmu in imperializmu te dežele. Oblast v Mehiki pravi, da podžiga to sovraštvo nacijska in komunistična propaganda, ki baje delujeti roka v roki. Je verjetno, ker je to v soglasju "nove linije", ki se je pričela avgusta 1939.

Francija je morala dati v svojih posestih v Aziji Japonski velike koncesije in veliko teritorija Thailandiji (Siamu), ki je pod japonsko "protekcijo". Pred to vojno je bila Francija poleg Anglije v Aziji najmogočnejša vnanja sila. Anglija in Francija sta storili v Aziji usodno napako, ker sta Japonski pustile vzeti Mandžurijo in ji popuščali potem bolj in bolj od leta do leta.

Na Ogrskem je stiska za moko tolikšna, da jo sme po 24. marcu dobiti vsakdo ne več kot 7.06 unč na teden. Kot znano, je Ogrska dežela pšenice. Vzrok, da ji je sedaj manjka, je prevelik izvoz v Nemčijo.

Zločini mladine v Angliji so se v času sedanje vojne pomnožili 50 odstotkov. To je naraven pojav v vsaki vojni. Očetje v armadi, ali prezaposleni, matere v tovarnah, mladina pa prepuščena sama sebi in raja brez kontrole. Vrh tega je v Angliji vzrok za naraščanje mladinskih zločincev še to, da je tisoče domov porušenih in se brezdomci potikajo kjerkoli je kakšen prostor. Na otroke to ne more dobro vplivati.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

SODIŠČE, POLICIJA IN A. F. L. V BOJU ZA ZLOM STAVKE UNIJE CIO PRI INTERNATIONAL HARVESTER

McCORMICKI, FORD IN MNOGI DRUGI MAGNATI V SISTEMATIČNI KAMPANJI ZA DISKREDITIRANJE DELAVCEV, KI SO V STAVKAH, ALI AKO SE PRIPRAVLJAJO NANJE. — NOV POSREDOVALNI ODBOR

Unija delavcev poljedelskih strojev, ki se je dolgo trudila, da pridobi International Harvester Co. za sporazum, se je morala končno poslužiti stavk, da zvojuje svoje zahteve. Pri McCormicku v Chicagu se je pričela 28. februarja.

Kompanija je obljubila obrat obnoviti, čim dobi jamstvo, da bodo njeni delavci zaščiteni pred "nasilneži C. I. O."

Zadnjo soboto je sodnik John C. Lewe uniji prepovedal masno piketiranje. Samo 10 piketov ji je dovolil pri vsakem vhodu. Policijska oblast je istega dne izjavila, da bo sodnikov odlok uveljavila in varovala vsakega, ki hoče v tovarno "služiti kruh zase in svojce". Družba je tik nato z oglasi sporočila, da se obrat obnovi v pondeljek 24. marca. Nad tisoč policajev je varovalo one, ki so se priglasili za stavkokaštvo.

Ta združeni napad za razbitje stavke se je dogodil s sodelovanjem AFL, ki je prevzela bivšo kompanijsko unijo za svojo.

Več o položaju na industrialnem bojišču je v sledečem članku.

Ofenziva korporacij proti unijam je sedaj obrnjena skoro popolnoma na CIO, v kateri pridno pomaga tudi AFL.

Čemu stavke?

Najbolj se v kampanji proti organiziranemu delavstvu poslužujejo očitkov na stavke v obratih, ki imajo velika vladna naročila za oboroževanje. Podpredsednik unije avtnih delavcev (CIO), Walter Reuther, je prošli teden na shodu v St. Paulu dejal, da kadar uganjajo sabotažna dejanja iz sovraštva do zvezne administracije, ali pa do Anglije, industrialci, časopisje molči, ali pa krivce omeni tako, da čitatelji to komaj opazijo. A ko hitro zastavka kje na primer 25 delavcev unije CIO, pa isti časopisi to zakriče s čimvečjimi naslovi, češ, glejte jih, nelojalneže, kako kljubujejo narodni obrambi.

Kaj bo s Fordom?

Isti govornik je razlagal, kako Henry Ford trmasto krši vse delavske zakone in nagaja zvezni vladi, ne da bi ga časopisje obsojalo radi tega, ali da bi se mu upala stopiti na prste merodajna oblast.

Postava ščiti delavcem pravico spadati v unijo, a pri Fordu ni v veljavi. Odslovil je že mnogo delavcev vsled njihovih unijskih aktivnosti. Seveda, on navaja druge vzroke, češ, da je njemu vseeno, ali je kdo njegovih delavcev v uniji ali ne. Minuli teden je znova zapretil, da se uniji ne bo nikdar podal, in da bo edino on sam gospodar v svojih tovarnah in nad delavci, ki so uposleni v njih.

Unija avtnih delavcev ima torej pred sabo problem, ki zanjo ni lahak. Ako hoče obveljati in biti priznana pri korporaciji General Motors in v drugi avtni industriji, se mora uveljaviti tudi v Fordovih obratih, ki zaposlujejo v Michiganu in drugih državah okrog sto tisoč delavcev.

Riskiranje zmage

Vodstvo unije skuša Forda in njegove svetovalce zlepa uveriti, da naj organizacijo prizna in sklene pogodbo. Ako ne, je stavka neizogibna. Henry Ford na vse to odgovarja, da so njegovi delavci zadovoljni z njim. Ako bo unija svojo pretnjo izvršila, bo primorala delavce v stavko proti njihovi volji, pravi on. Torej naj jim da oblast zaščito, da bodo mogli varno na delo in z dela, zahteva kompanija. Ako je Ford torej odločen, da unije ne prizna v nobenem slučaju, bi se stavka pri njemu zavlekla v tedne in mesece in bila koncem konca za unijo izgubljena. Ford si dolgotrajno stavko lahko privošči, ker njemu ne bo treba v krušne vrste. Tudi ako ostane-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

R. A. Butler, ki je v angleški vladi podtajnik za zunanje zadeve, je v parlamentu poročal, da so izdale okupirane dežele (Francija, Belgija, Nizozemska, Norvežka in Danska) za vzdrževanje nacijske armade ze 50 milijonov funtov šterlingov, ali štiri tisoč dve sto milijonov dolarjev v ameriški veljavi.

Povprečno je stala nemška okupacijska armada vsakega Norvežana $100, kar je najvišji odstotek izmed vseh dežel, ki si jih je podjarmila Nemčija. Vsak povprečen Belgijec je moral plačati dosedaj v enak namen $32, Francoz $80, Danec $32 in Nizozemec $24. Koliko plačujejo za vzdržavanje nemške okupacijske armade Čehi in Poljaki, ni podatkov. Niti še ne o Rumuniji in Bolgariji. Francija na primer je plačala Nemčiji za vzdržavanje Hitlerjeve okupacijske armade že nad tri milijarde dolarjev. Ker vse te dežele plačujejo Nemčiji največ v živilih, je razumljivo, čemu tolikšno pomanjkanje med njihovimi ljudstvi.

Plače novega posredovalnega odbora

Člani komisije, katerih naloga je izravnavati spore med unijami in delodajalci, so upravičeni do voznih stroškov (10c na miljo) in $25 plače na dan. Skupno šteje 11 članov. V nji so sledeči: za unije AFL njen glavni tajnik George Meany in Geo. M. Harrison; za CIO Philip Murray in Thomas Kennedy; za korporacije, Walter C. Teagle, Roger D. Lapham, Eugene Meyer in Cyrus Ching; zastopniki splošne publike so Clarence A. Dykstra, William H. Davis in Frank P. Graham.

Jugoslavija in ameriški Jugoslovani

V razpravi o naših problemih bodo na seji kluba št. 1 JSZ v petek 28. marca v SDC v Chicagu navzoči lahko izrazili svoja mnenja tudi o raznih protestih in apelih posameznih ameriških Jugoslovanov in organizacij, ki so urgirali vlado v Beogradu, da naj se ne uda osišču.

Seja se prične ob 8. zvečer. Vstop svoboden tudi nečlanom.

Mnogo stenografov

V službi zvezne vlade je sedaj poleg drugih uradnikov nad 70,00 stenografov.

Klub "Naprej" št. 11 JSZ in njegovo delo

Joseph Snoy je napisal za v prihodnji Majski Glas kratko zgodovino petnajstletnega delovanja kluba Naprej št. 11 JSZ, ki ima svoj sedež v Bridgeportu, O. Svoje aktivnosti vrši v vseh sosednih naselbinah v vzhodnem Ohiu in tudi bližnjem delu Zapadne Virginije.

Ako vzamemo v upoštev, v kakšnih razmerah je ta klub nastal in deloval, mu moramo priznati, da je res vršil občudovanja vredno delo.

Kajti bil je do malega osamljen. Od časa do časa so bili tam okrog ustanovljeni tudi angleški klubi, ki so enako naglo tudi skopneli kot so nastajali. Američani v njih so se ukvarjali zgolj s strankinimi frakcijskimi boji, se gnjavili s staro gardo, reševali v diskuzijah ves svet, a za praktično delo niso bili sposobni.

Tako je klub št. 11 že dolgo edina socialistična postojanka v teh krajih. Slavje 15-letnice bo imel 26. aprila v Bridgeportu. Dasi je to kratka doba, je za to malo skupino sodrugov in somišljenikov dolga pot. Naloge, ki jih vrše, so naporne. Že veliko klubov je omagalo v njih. Ta pa deluje dalje po zaslugi tiste peščice, ki se ne umakne ne glede na težave in ovire.

Prošnja sotrudnikom Majskega Glasa

Čimprej dobimo spise za v letošnji Majski Glas, bolj začasno nam ga bo mogoče izdati, namesto šele zadnje dneve aprila.

Nekaj smo jih že prejeli, druge pričakujemo v kratkem.

Majski Glas bo obsegal 84 strani. O njegovi vsebini bo poročano v prihodnjih številkah Proletarca.

IZGOVORI ZA NESREČE NA SABOTAŽNIKE

Tu in tam v kaki municijski tovarni se dogodi eksplozija. Nekaj delavcev je ubitih. Nemudoma so dejanja obdolženi sabotažniki. Ali se primeri v tovarni velik požar. Ali se zvali po bregu vlak. Ali se dogodi kaka druga nesreča v industrijskih obratih. Vsaki je nekdo kriv. Torej čemu ne bi bili ta "nekdo" sabotažniki?

Dne 17. marca je skočil s tira blizu Pittsburgha osebni vlak Pennsylvanske železnice, ki je vozil z brzino 60 milj na uro. Trije vagoni so se zvalili po bregu v reko Ohio. Pet oseb je bilo ubitih, nad sto pa več ali manj ranjenih.

Merodajni uradniki družbe so krivdo za katastrofo nemudoma zvrgli na sabotažnike. In nato so listi poročali, da so zlikovci, ki se zelo razumejo na tračnice in signalni sistem, eno tračnico sprostili kavljev, v namenu, da vržejo s tira brzovlak, ki je drvel po isti progi 18 minut pred tem. Na njemu je bilo baje 40 ruskih inženirjev ter diplomatov, na poti iz San Francisca v New York in Washington.

Kakšno korist naj bi imela katerakoli dežela od takih napadov na potnike? In kako to, da vlak, kateremu je bila zločinska nakana baje namenjena, ni padel s tira, nego šele naslednji? Oba sta drvela po onem kraju ponoči v snežni nevihti z vso mogočo naglico.

Blizu Ravene, O., se je zaletel tovorni vlak v osebni vlak, na katerem se je vozilo 300 delavcev na šiht v vladni arzenal. Tudi tu so nekaj ur namigavali o sabotaži.

Pred letom je na zapadu treščil v reko brzovlak, ki vozi med Chicago in San Franciscom. Mnogo potnikov je bilo ubitih. Tudi v tem slučaju se je družba izgovarjala na sabotažnike. Še celo v letalskih nezgodah se čestokrat meče krivda na tiste, ki jih niso povzročili.

Res je, da se mnogo nesreč — posebno v času vojne — namenoma povzroči. Na primer, v interesu Nemčije je, da dobi Anglija iz Zed. držav ali od kjerkoli čimmanj podpore. V tem slučaju mora biti industrija posebno v municijskih obratih, pri izdelovanju letal, orožja itd., silno oprezna.

Ni pa pošteno, da se vali krivdo za nesreče, v katerih so žrtve večinoma delavci, na "sabotažnike". Zvezni detektivski oddelek, ki stvari preiskuje, bi storil dobro delo, ako bi po svojem preiskovanju včasi javno pojasnil, da spada večina nesreč na ramena merodajnih faktorjev prizadetih družb, ki pa se krivde otepajo z izgovori na sabotažnike.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00.
Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager ..... Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.
Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Ekonomski problem, ki nastane po vojni

Čim bo sedanje vojne konec, bo z njo vred prenehala tudi vojna industrija. Ako bo Nemčija poražena, bo odpravljen vzrok za oboroževanje tudi v Zed. državah. Sedaj se v njih vsa industrija preosnavlja v vojaške namene. Ko pa nastane mir, bo treba industrijo militarizma ustaviti in kaj potem?

S tem vprašanjem se pečajo vse prizadete dežele. V Nemčiji obetajo, da so že pripravljeni industrijo v nekaj tednih spremeniti v obrate poljedelskih strojev, traktorjev, avtov in drugih predmetov za splošno ljudsko uporabo.

V Angliji se z vprašanjem zaposlitve po vojni peča poseben odsek vlade, s katerim sodeluje delavska stranka.

V Zed. državah delavske stranke še nimamo, vsaj take ne, da bi bila kos tej nalogi, zato je predsednik Roosevelt ustanovil za proučavanje problema zaposlitve po vojni komisijo, ki se imenuje National Resources Planing Board.

Povsod po svetu bo po vojni nastala brezposelnost. Vprašanje je le, ali naj bo le začasna, ali pa se jo zavlačuje, kot se jo je v Evropi in nato tudi v tej deželi po prejšnji vojni.

V Angliji, ako bo zmagala, bo nudila glavni vir zaposlitve stavbena industrija. Kajti velik del angleških mest bo treba znova zgraditi.

Predsednik Roosevelt meni, da nudi stavbstvo enako priložnost tudi v Zed. državah. Stotisoče stanovanj je takšnih, da ne zaslužijo tega imena in jih bi se moralo podreti. Milijone ljudi živi v brlogih, ki so nedostojna za človeška bivališča. Ko bo vojna, oziroma oboroževanje končano, naj se posveti torej vso skrb stanovanjskemu problemu.

Vrh tega je mnogo drugih stvari, ki so potrebne izvršitve. Omenjena predsednikova komisija ima v uvidu regulacijo rek, nadaljne uposlitve vodnih sil, gradbo cest in mostov, pogozdovanje, izboljšavanje transportacijskih sredstev itd.

Medtem se bo industrija v splošnem vrnila v izdelovanje sredstev, ki služijo ljudskemu komfortu.

Planiranje pod kapitalizmom ni enostavno. To je Roosevelt priznal, zato je predlagal, da naj v prid zaposlitve po skončanem oboroževanju skrbi vlada, kakor na primer sedaj skrbi za oboroževanje, katero je pognalo industrijo širom dežele v dir.

Jasno je, da če je mogoče odpraviti brezposelnost z oboroževalno industrijo, jo je še laglje s takšno, ki ne služi ubijanju in rušenju, nego ljudskemu blagru.

Dnevnik, ki ugaja fašizmu

Chicago Tribune je eden izmed najbogatejših časopisov v Zed. državah. Bržkone najbogatejši. Poseduje ga mogočna McCormickova familija, torej isto sorodstvo, kot industrijo poljedelskih strojev in razne druge obrate.

V kongresni borbi proti podpiranju Anglije je Chicago Tribune pomagala vsakemu, ki je napadal načrt Rooseveltove administracije in njeno vnanjo politiko. Dasi je smatrana za skrajno kapitalistično glasilo, je v kampanji proti "land-lease billu" dala tudi Normanu Thomasu več publicitete kot kdaj prej, posebno pa senatorju Wheelerju.

Povsem naravno je torej, da so listi v Nemčiji in Italiji ponatiskovali izjave in članke tega torijskega lista in ga hvalili.

Chicago Tribune pravi, da se je borila proti Rooseveltovemu načrtu za podpiranje zavezникov zato, ker je proti vojni in proti diktaturi. Ako je to res, čemu jo naciji in fašisti v Nemčiji, Italiji in na Japonskem toliko cenijo in smatrajo za svojo zaveznico?

In ako je res za mir in proti diktaturi, čemu to ne dokaže v tovarnah International Harvester kompanije?

Zamujeno poslanstvo

Sedaj, ko je toliko dežel pod diktaturami, in je svobodno delavsko gibanje na evropskem kontinentu uničeno, bi moralo tvoriti temelj internacionale ameriško delavstvo. To bi moralo biti v današnjem položaju njegovo zgodovinsko poslanstvo, kateremu pa nikakor ni še kos, kajti sposobno ni rešiti niti svojih notranjih problemov. Politično je razbito, na industrialnem polju pa v pogubnem bratomornem boju.

Ako bi čas nujnosti mogel poiskati sposobne ljudi, ki bi organizirali milijon ameriških socialistov, bi bila naloga rešena. Toda sedaj ni še izgleda, da se to kmalu zgodi. Morda se bodo pričeli taki poskusi že v tem letu. Potrebno bi bilo, da se to zvrši čimprej, kajti koristilo bi ne samo ameriškemu delavstvu nego proletariatu po vsem svetu.

Po navadi smatrajo za našo narodno umetnost stare ornamente, risbe na skrinjah, panjih in piruhih, avbe, peče, pasove in tako dalje. To je res bila naša narodna umetnost, toda ni več. — **Ivan Cankar.**

POROČILO S SEJE ODBORA J. S. Z., PROSVETNE MATICE IN PROLETARCA

dne 7 marca 1941.

Tajnik Chas. Pogorelec otvori sejo ob določeni uri. To je prva seja novega odbora JSZ in Prosvetne matice. Navzoči so od eksekutive Joseph Drasler, Filip Godina, Fred A. Vider in Frank Zaitz. Odsotna radi bolezni Kristina Turpin.

Od nadzornega odbora navzoči Angela Zaitz, Frank S. Tauchar in Anton Zaitz. Od Prosvetne matice, Ivan Molek, Joško Oven in John Rak.

Tajnik Charles Pogorelec.

Za predsednika seje izvoljen Joško Oven.

Poročilo tajnika Chas. Pogorelca:

Splošno glasovanje o načrtu za reorganiziranje JSZ, in potem nominacije in izvolitev odborov, je vzelo nad sedem mesecev časa. Rezultat je bil isti, kar se načrta tiče, kot ako bi bili ostali pri sklepu XII. rednega zbora. Toda, da se je zadovoljilo vse, je bilo splošno glasovanje potrebno. Tako je imel vsak posameznik v naši zvezi priliko, da je glede tega važnega načrta izrazil svoje mišljenje.

Glasovanja se je udeležilo 20 klubov, dva pa o izidu nista poslala poročila; to sta kluba št. 10 v Forest City, Pa., in 180, West Allis, Wis. Za načrt je bilo oddanih 222 glasov, proti 118, 7 glasovnic pa je bilo neveljavnih. Skupaj se je torej udeležilo glasovanja 347 članov in članic.

Ko je bilo to glasovanje končano, smo takoj razpisali nominacijske volitve v odbore in nato splošno glasovanje za izvolitev odborov, ki se je končalo 10. februarja 1941.

Vsega skupaj je bilo nominiranih 27 sodrugov in sodružic, izvoljenih pa 19. V ožji odbor eksekutive (iz Chicaga) so bili izvoljeni: Joseph Drasler, Filip Godina, Kristina Turpin, Fred A. Vider in Frank Zaitz; v širši odbor eksekutive pa: Peter Benedict iz Detroita, Mich., Anton Jankovich in Milan Medvešek iz Clevelanda, Ohio, Anton Shular iz Arme, Kans. in John Terčelj iz Strabane, Pa.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Frank S. Tauchar, Angela Zaitz in Anton Zaitz.

V prosvetni odbor (iz Chicaga): Ivan Molek, Joško Oven in John Rak, izven Chicaga pa: Ivan Jontez iz Clevelanda in Etbin Kristan iz Grand Haven, Mich.

Za tajnika je bil izvoljen Chas. Pogorelec brez opozicije.

Tega glasovanja se je udeležilo 15 klubov ali 240 sodrugov in sodružic, vključivši posamezne člane. Glasovanja se nista udeležila kluba št. 5 Conemaugh, in št. 10, Forest City, Pa.

Da se povrnem k splošnemu glasovanju o reorganizaciji JSZ. Bilo je pričakovati, da bo sprememba prinesla več ali manj pretresljajev, ki bi jih v organizaciji, kjer odločuje večina, ne smelo biti. A bili so, vendar pa ne tolikšni, kot so jih prerokovali.

Zaradi sprejema načrta na splošnem glasovanju je odstopil le klub št. 37 v Milwaukeeju, toda je upati, da ko se duhovi pomirijo, se bodo milwaukški sodrugi spet vrnili v JSZ, kamor spadajo. Razpustila sta se klub št. 45 v Waukeganu in 211 v Aliquippa, Pa. Klub št. 28, Newburgh (Cleveland), pa je prenehal iz drugih vzrokov. Oba slednja kluba sta poslala preostalo imovino tajništvu JSZ kot določajo naša pravila. Tako je JSZ postala vsled tega še delničarka SND in Zadružne trgovine v Waukeganu, ter delničarka Slovenske delavske dvorane v Newburghu, Ohio.

STANJE J. S. Z.

Sedaj ima zveza 15 aktivnih klubov ter 15 članov "at-large". Zadnje čase je pristopilo 7 posameznih članov in članic.

Povprečno smo v letu 1940 imeli 354 članov in članic. V prvih dveh mesecih tega leta pa povprečno 371 članov in članic.

Finančno poročilo zadnjih šest mesecev 1940 bo podano prihodnji seji, ali ko hitro bo mogel pregledati knjige nadzorni odbor.

Ko bodo pregledani računi tajništva in upravništva, nam bo mogoče dalje razmotrivati o gospodarskem položaju obeh institucij.

PROSVETNA MATICA

Pri tej ustanovi pričakujem letos približno isto število organizacij kot jih je bilo v prejšnjem letu. Pristopilo je precej novih, nekaj pa jih je odstopilo. Upam, da mi bo na prihodnji seji mogoče dati bolj točno število.

Knjigo "Senca preko pota" smo tiskali v 2500 izvodih. Bila je vsa razposlana društvom že v decembru. Poskrbeli smo prilično število raznih brošur tudi za angleško poslujoča društva ter nekaj Adamičevih knjig iz Proletarčeve zaloge. Slovenska knjiga nas je stala: tisk $306.28, rokopis $45.00, skupaj $351.28, ali skupno za vso literaturo in rokopis $388.78. Rokopis je plačan, na knjigi pa še dolgujemo Proletarcu $206.28. Sicer pa več o financah prihodnjič.

PROLETAREC

Pri listu so v upravi potrebne reforme. Namreč glede upravnega odbora in sej istega. Do zdaj smo imeli poseben upravni odbor, s posebnimi sejami, ki pa se niso vselej povoljno obnesle. Ker je JSZ faktični lastnik Proletarca, bo najboljše, ako eksekutiva in nadzorni odbor postane obenem upravni odbor Proletarca. Na ta način nam ne bo treba posebnih sej, ker se bo o listu lahko reševalo vsak mesec na redni seji eksekutive. Torej bo treba, ako se sprejme ta načrt, izvoliti potreben odbor, da se zadosti zakonu o korporacijah.

V splošnem je situacija pri listu enaka kot običajno. Več pa bo razvidno, ko bo podano letno poročilo.

Poročilo tajnika sprejeto na znanje.

J. D. T. D.

Frank Zaitz poroča: Sodrug tajnik je med drugim omenil, da je potrebno na tej seji ukreniti glede bodoče uprave Proletarca. Doslej smo imeli poseben upravni odbor ali direktorij.

Lastnica Proletarca je bila do lanskega julija slovenska sekcija JSZ. Na XII. rednem zboru JSZ smo sekcije odpravili, ker je ostala v nji samo še slovenska, in imovino sekcije, vštevši delnice Jugoslovanske delavske tiskovne družbe, ki izdaja Proletarca, koledar in Majski Glas, pa prepisali direktno na JSZ.

Do letos smo imeli običaj, da je klub št. 1 nominiral decembra vsako leto kandidate v upravni odbor Proletarca, oziroma v direktorij JDTD, izmed katerih je izvolil potrebno število direktorjev odbor slovenske sekcije. Seje je direktorij zelo poredkoma obdržaval, ker so imeli njegovi člani obilico drugih sej, pa je bilo težko dobiti datum, na katerega so bili vsi prosti.

V smislu zakona ima pravico voliti upravni odbor ta eksekutiva. Najpraktičnejše in za list najboljše je, da postane odbor JSZ ob enem upravni odbor ali direktorij JDTD. Zato predlagam, da naj bodo vsi člani odbora JSZ in Prosvetne matice v čikaškem okrožju ob enem upravni odbor Proletarca in drugih dveh naših publikacij.

Predlog podpiran.

Govore k stvari Godina, Tauchar, Vider in Angela Zaitz, nakar je predlog soglasno sprejet.

Tajnik Pogorelec poroča, da je pisal dosedanjemu tajniku JDTD Franku Aleshu, ki je vodil zapisnik zadnjega občnega zbora in druge zapisnike, da ga vrne, kar pa do te seje ni še storil.

Preide se na konstituiranje upravnega odbora. Za predsednika je izvoljen Joško Oven, za podpredsednika Fred A. Vider, za tajnika Chas. Pogorelec, za blagajnika Filip Godina, za zapisnikarja Frank Zaitz, v nadzorni odbor Anton Zaitz, F. S. Tauchar in Angela Zaitz, za ostale direktorje pa Joseph Drasler, Kristina Turpin, Ivan Molek in John Rak.

Upravnik Pogorelec poroča, da se ni letos plačalo honorarja nobenemu sotrudniku Koledarja, razen enemu. Godina predlaga, da naj to uredita urednik in upravnik po njuni uvidevnosti. Zaitz pravi, da smo običajno plačevali za rokopise starokrajskim sotrudnikom, tukaj pa je nekaterim. Večina spisov v koledarju je brezplačnih. Vzrok je, ker ni sredstev, da jih bi mogli plačati. Predlog sodruga Godine sprejet.

Dalje Pogorelec poroča, da ni nihče v uradu zavarovan za brezposelnostno podporo, nego samo za starostno pokojnino. Vider predlaga, da se uslužbence zavaruje za oboje. Sprejeto.

Upravnik Pogorelec pravi, da plačujemo za stanarino v Slovenskem delavskem centru več kot pa smo plačevali poprej. Predlaga, da naj se vpraša direktorij SDC za znižanje. Sprejeto.

Sledi razprava o Majskem glasu. Godina predlaga, da naj ne obsega več kot 80 strani, oziroma s platnicami vred 84. Sprejeto.

Razpravlja se o agitaciji za Proletarca. Priporočila so, da naj bi šel kdo izmed uslužbencev na agitacijsko turo, in pa, da se organizira kampanjo za list v posameznih naselbinah.

Vider vpraša, kaj je z dolgom Proletarca uslužbencev. Eden bivših članov mu je dejal, da si ga zato ne izplačajo, ker se nameravajo polastiti lista.

Pogorelec pravi, da znaša dolg Proletarca uslužbencem $1,400 in sicer uredniku, upravniku, J. Draslerju in par sto dolarjev bivšemu uslužbencu Johnu Raku.

Zaitz pravi, da se lista ne more polastiti noben posameznik, ker je posest organizacije. Zaostalo plačo pa so pripravljeni vzeti. Toda kadar je list v stiski, se upošteva najprvo druge obveznosti. S koledarjem na primer je imel letos kot vsako leto tudi osebne stroške, toda račun zanje ni predložil, ker ve, da ima list dovolj drugih težav.

O uredništvu in upravništvu so poročali Chas. Pogorelec, Frank Zaitz in Joseph Drasler.

Po razpravi o listu se preide na ostale točke dnevnega reda.

Zaitz predlaga, da naj za naše bodoče seje velja sledeči dnevni red:

DNEVNI RED

1.) Otvoritev seje.
2.) Izvolitev predsednika.
3.) Čitanje zapisnika prejšnje seje.
4.) **Jugoslovanska delavska tiskovna družba**
   a) Poročilo predsednika.
   b) Poročilo tajnika-upravnika.
   d) Poročilo pomožnega upravnika-urednika.
   e) Poročilo urednika.
   f) Poročilo nadzornega odbora.
   g) Sklepanje o predlogih in priporočilih.
5.) **Jugoslovanska socialistična zveza**
   a) Poročilo tajnika JSZ.
   b) Poročilo nadzornega odbora.
   c) Poročilo posebnih odborov.
   d) Sklepanje o priporočilih in predlogih.
6.) **Prosvetna matica.**
   a) Poročilo tajnika.
   b) Poročilo drugih odbornikov Prosvetne matice.
   c) Sklepanje o predlogih in priporočilih.
7. **Razno.**

Predlog sprejet.

J. S. Z.

Rak izvaja, da naj se z bivšimi člani, katerim smo se zamerili vsled reorganizacije, vljudno ravna. Smatra, da bomo na ta način mogli obnoviti klube JSZ v Milwaukeeju, Waukeganu in drugih večjih naselbinah, kjer jih sedaj še nimamo.

Vider pravi, da ako bi šel kdo iz urada v te naselbine, bi morda popravil nasprotno razpoloženje in pridobil bivše člane za povrnitev v naše aktivnosti.

Splošno mnenje je, da naj se v tem oziru stori kolikor mogoče.

Zaitz pravi, da smo na prošlem zboru sklenili ustanoviti poseben odsek za agitacijo v prid JSZ med tu rojeno slovensko generacijo. Predlaga, da naj se na prihodnji seji predloži načrt v tem smislu in izvoli odbornike. Sprejeto.

Sklenjeno, da naj ta načrt sestavijo Pogorelec, Drasler in Fr. Zaitz.

Tauchar meni, da je dobro preštudirati tudi kako drugo idejo v prid zanimanja za JSZ in povečanje agitacije.

PROSVETNA MATICA

Pogorelec pravi, da je ena izmed nalog novega odbora skrbeti, kaj bomo izdali za društva in klube Prosvetne matice v tem letu. Dalje poroča o našem dramskem arhivu in o povpraševanju za operete in spevoigre.

Rak izvaja, da nam nudi Prosvetna matica široko polje za aktivnosti.

Tauchar pravi, da imamo na podlagi sklepa prošlega zbora pravico odbor Prosvetne matice povečati. Med kandidati sta bila tudi Frank Česen v Clevelandu in John Berlisg v Detroitu. Oba sta delovna na kulturnem polju in zaslužita mesto v tem odboru. Predlaga, da se ju proglasi za člana odbora Prosvetne matice. Podpirano in soglasno sprejeto.

Zaključek seje.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O. — Seja kluba Naprej št. 11 JSZ dne 16. marca je bila dobro obiskana. Ukrenili smo vse potrebno v prid majske proslave in 15-letnice našega kluba, ki bo v soboto 26. aprila v društveni dvorani na Boydsvillu. Iz Clevelanda so nas obvestili, da nastopi na tej naši prireditvi ženski kvartet socialističnega pevskega zbora Zarja. Nedvomno bo to najbolj atraktivna točka našega sporeda. Kvartet bo vodil zborovodja Zarje s. Krabec, ki ga bo spremljal na klavirju. V tem kvartetu so tri sestre Turkman in sodružica Josephine Turk. Vse štiri so članice kluba št. 27 JSZ. Dve sta že peli na priredbi kluba št. 1 v Chicagu in dobile veliko priznanja.

O sporedu v celoti bomo poročali pozneje.

Ker bo s prireditvijo mnogo dela, so se članice že oglasile, da bodo pomagale. Pogrešali pa bomo na letošnji priredbi Johna Rebola, ako do tedaj ne ozdravi. Bolan je od junija lansko leto. Na vseh prireditvah je pomagal in zbijal šale. Želim mu, da kmalu okreva.

Naš klub je naročil tudi prilično število izvodov Majskega Glasa in dal vanj tudi oglas.

*

Sklenili smo obdržavati konferenco Prosvetne matice v nedeljo 25. maja ob 10. dopoldne pri s. Josephu Škofu na Bartonu. Popoldne po konferenci pa bomo imeli na njegovi farmi zabavo v prid konference in Proletarca.

Poročal sem že, da se je sodrug Vitez preselil iz Blaina v Bridgeport. Upam, da bo imel tu več prilike delovati za našo stvar. Delo je dobil nazaj pri Lorain Coal Co. Več premogarjev je zaposlila tudi Y. & O. Coal Co., kjer še nimajo moderniih strojev.

*

Sklep nove eksekutive JSZ in Prosvetne matice, da sta člana odbora Prosvetne matice tudi sodruga Frank Česen iz Clevelanda in John Berlizg iz Detroita, je na mestu.

Oba sta aktivna za delavsko stvar posebno na prosvetnem polju.

*

Iz oznanil vidimo, da bo Majski Glas za to leto spet lep prispevek k pridobitvam na polju napredne izobrazbe. Klub Naprej želi, da pravočasno izide, namreč že pred 26. aprilom, da ga bomo razpečavali na naši prireditvi. Pa tudi v drugih naselbinah bo istega dne mnogo priredb in s tem priložnosti za razprodajanje. Ako bodo oglasi in spisi pravočasno poslani, bo svoje delo tudi uprava lahko toliko prej izvršila.

Joseph Snoy.

Filmske slike iz starega kraja na priredbi SSPZ

Chicago, Ill. — Občinstvu v Chicagu in okolici sporočam, da je SSPZ dobila filmske slike iz starega kraja, ki jih je napravil zanjo slovenski umetnik Božidar Jakac. Bile so narejene večji del leta 1940 in so v naravnih barvah. Ker je Božidar Jakac priznan slikarski umetnik, ste lahko uverjeni, da so tudi te filmske slike mojstrsko delo.

Skupna društva SSPZ v Chicagu so si rezervirala za predvajanje tega filma nedeljo 30. marca v Lawndale Masonic templu na 23. cesti in Millard Ave. Dvorana bo odprta ob 2., spored pa se prične točno ob 3. pop. Vstopnina je samo 25c.

Po končanih filmskih slikah se prične plesna in prosta zabava. Postrežba bo prvovrstna, kakor običajno na naših prireditvah. Igral bo Gradiškov-Omerzov orkester.

Udeležencem jamčimo, da bodo zadovoljni s slikami in z zabavo. Kdor ne pride, mu bo žal.

Na svidenje v nedeljo 30. marca!

Za pripravljalni odbor,

Victor Zupančič.

Bivši Proletarčev sotrudnik Josip Suchy umrl

Pred tedni je v Ljubljani nagloma umrl Josip Suchy. Kmalu po prejšnji vojni je začel dopisovati z urednikom Proletarca, v namenu, da bi prodajali zbirko njegovih satir, ki jih je izdal v knjigi, in kupili njegove še nepriobčene rokopise. Pogodili smo se za oboje in Suchyjevi podlistki so nato v tem listu izhajali prilično časa.

Ime ga ne izdaja za Slovenca. A bil je rodom iz Kamnika in znan v ožji družbi pod imenom Krištofov Pepček. Star je bil 72 let. Življenje ga je metalo vsekrižem, kar mu je koristilo, kajti naučil se je slovanskih, romanskih in orientalskih jezikov ter bil še pod starimi režimi vsled tega znanja uporabljan v diplomatski službi v Aleksandriji, Istanbulu, v Perziji, Indiji, na Cejlonu itd.

Njegove satire, kt jih je v povojnih letih priobčeval Proletarec, so čitateljem v splošnem jako ugajale.

Stavka motornikov na avtobusih v New Yorku končana

Prošlo nedeljo so se vrnili na delo motorniki in konduktorji dveh avtobusnih kompanij v New Yorku. V času stavke je bilo okrog milijon ljudi, ki se dnevno prevažajo na delo in z dela z avtobusi, ob ta "komfort". Stavka se je končala tako, kot je od vsega njenega začetka predlagal župan LaGuardia. To je, kompanije in unija so izročile vse sporne točke nepristranski komisiji v razsodbo.

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu toliko radikalcev deluje proti vojni na tak način, da je Hitlerju všeč?

JONTES GELČ:

KRIK V KRAKOVSKI ULICI

(POVEST IZ LJUBLJANSKEGA PREDMESTJA)

(Nadaljevanje)

Klinar se je preplašeno ozrl v ženo, vrgel od sebe salato in nož, strgal z ledij cunjo, ki mu je služila za predpasnik in jo mimogrede vrgel po tleh. Stekel je v sobo. Zlezel je pod posteljo in v naglici zbral svojo slikarsko pripravo. Preden so se v kuhinji zavedli, kaj namerava, je bil s svojimi pripravami že iz hiše in je tekel vzdolž po Krakovski ulici. Žena, ki je stekla za njim, je kričala in ga klicala. Prestrašila se je zdaj, ko je tako s stojalom in slikarsko pripravo obložen bežal, ko da bi kurili za njim. Spoznala je, da jo je prehitel v njenem načrtu. Sklenila je namreč, da bo požgala njegove slikarske stvari vse do poslednjega kosa. On je to vedel in zdaj, ko je klicala za njim, se ni okrenil. Ni imel časa, da bi se ozrl, ko so vsi vprek kričali za njim, naj se vrne. Med drugim je razločil Marijanin glas, ki je grmel: "Dečko, tak počakaj me!" Nič ni počakal, tekel je. Tekel je, da shrani svoje stvari pri prijatelju Krstniku, ki je stanoval v Trnovem v Cerkveni ulici.

Nič ni zadrževalo Marije in tete Marijane, da ne bi drvele po krakovskih ulicah. Iskale sta nesrečnega Klinarja, ki je po njunem mnenju s svojo slikarsko kramo za vedno pobegnil od doma. Marijana je tulila tako, da je vse Krakovo drlo skupaj. Postajala je in vsakomur, ki jo je hotel poslušati, kriče pripovedovala, da je pobegnil od doma njen ljubi nečak Joža. Medtem ko je Marijana razlagala, je bila Marija že pri Klinarjevemu najboljšem prijatelju, kiparju Martinu Krstniku. Dolg je bil in upognjen, z nogami, kot bi ne bile njegove; stopal je "po kurje" in je bil pri tem zares podoben pametni kokoši, ki išče zrnja. Z razmršenimi lasmi, ki so se mu vsipali po obrazu, in napol gol je pravkar pometal sobo. Marija je pri oknu pogledala v atelje, ki je bil prav za prav kletni prostor; vzkliknila je, tako se je prestrašila. Toda brž se je zbrala in prisluhnila. Zaslišala je bila jecajoči glas svojega moža. Srečna je bila, ker ga je našla, obenem pa se je bala, da se ji ne bi izmuznil skozi kakšna skrivna vrata. Brž je potrkala.

Kipar se je za silo oblekel.

"Kje pa imate mojega moža, saj ga ni več tukaj, ampak pravkar je še bil. slišala sem ga, ko je govoril. Kam ste ga skrili pred menoj?" Tako je Marija že skoraj ihte dejala, ko so se ji končno odprla vrata. S plašnimi, izbuljenimi očmi je iskala po prostoru. Po svoji navadi je vihala nos in hlastno vsrkavala po prhnelem smrdeči zrak. Širila je nosnice, kot da bi hotela zavohati v tem prahu skritega svojega moža. S povzdignjenim glasom je zavreščala: "Vi ste mi skvarili moža, da nori! Za nobeno rabo ni več. Čisto prismojen je že od teh barv!"

"Draga gospa, verujte mi, jaz sem bil prvi, ki sem mu branil, da bi pustil službo in sem ga prepričeval, da nima nobenega slikarskega talenta. Verujte mi!"

"Res, oh povejte mi, dajte mi nasvet, gospod Krstnik, kaj naj storim z njim, da mu izbijem iz glave to norost. Verjemite, to je hujše, kot če bi bil pijanec! Kaj hočem z njim, ko ni za nobeno delo več. Noče in noče več delati!" Marija je zahtela.

Krstnik je korakal po sobi z dolgimi koraki, s sključenimi rameni in si gledal pod noge. Nenadoma se je ustavil tik pred Marijo, ki si je jokajoč v robec brisala nos, in začel:

"Potolažite se, gospa, in se vrnite, Joža bo zdaj že doma, ker je tik pred vami odšel, pri stranskih vratih sem ga izpustil iz sobe. Bodite zanj brez skrbi. Rečem pa vam, gospa, samo to: pustite ga, naj slika, kajti če mu ne boste pustili tega, bo slej ko prej po njem; moja beseda, da bo umrl. Morda bo sčasoma sam prišel na to, da je nesmisel, kar počne, in se bo sam povrnil k staremu življenju. Tačas boste že kako živeli. Kar mati Klinarica naj malo omeji svoj zemeljski raj, sicer bo v nevarnosti, da jo bodo morali v vreči spustiti v grob, ker ne bodo našli dovolj široke krste zanjo. Je-li tako, gospa?"

"Oh, kako čisto po mojem srcu ste to povedali, gospod Martin. Ampak, kaj pravite, da bo sicer Joža umrl? Če bi bila prej vedela, da me čaka toliko trpljenja, se ne bi bila nikoli omožila."

Vnovič je zaihtela.

"Potolažite se, gospa." Prijateljsko ji je pol minute stresal roko in ji nepremično strmo gledal v oči.

Ko je zaprl vrata za njo, se je zagrohotal; zdelo se mu je, da se mu je imenitno posrečilo spraviti jo v zadrego, zaradi česar je tako hitro odšla. Prav to je hotel.

"Da bo umrl drugače..." je vzdihovala Marija pri sebi. In sama ni vedela, kdaj je začela šepetaje moliti.

"Ja, Joža, moj otrok, marš domov, otroci so ponoči doma!" se je presrečna zadrla teta Marijana, ko je na cesti zaglédala svojega ljubljenega nečaka.

Marija je na široko odprla vrata, da bi bolje videla. Da, pri večerji je sedel Joža. Marijana pa je kričala vanj in mu dopovedovala, kako ga je iskala po vsem Trnovem. Nekako posebno molčeč, zamišljen kakor uporen otrok, je jedel žgance in zelje.

Klinarju se je mudilo, da bi čimprej razstavil. Hotel je, da bi brž dokazal, da ima pravico iztrgati se iz tistega življenja, v katerega so ga za vsako ceno spet hoteli pahniti. Lotil se je slikanja. Toda vse, kar je začel, je pustil nedovršeno. Nečesa mu je manjkalo, morda razpoloženja, morda potrpljenja. Če pa se je prisilil, da je dovršil sliko, tedaj se mu je zdela prisiljena in polizana. Najraje bi se bil zjokal in pustil vse vnemar. Toda ker je že začel, je hotel tudi enkrat za vselej preizkusiti, kaj je na stvari. Bil je nemiren, kot bi se pripravljal na dolgo potovanje. Hitel je z delom. Kakor je bil dozdaj razmetaval s časom, tako ga je skušal zdaj izrabiti kolikor mogoče vsega. Zavreči ni hotel niti ene same ure. Če so ga pa k temu prisilile prilike, ga je že opominjala vest: delati! Še ponoči je v razgreti domišljiji ustvarjal zasnutke. Ko je končno vendarle izgotovil nekaj del, se je odločil. Razstavil bo.

Oddal je slike v žirijo.

(Konec prihodnjič.)

Samo za omejen čas!

60 DNEVNA DOKAZILNA PONUDBA O PREDNOSTI

SERVEL

PLINSKEGA REFRIGERATORJA

SERVEL, plinski refrigerator, o katerem govori vsa Amerika. Ostane tih, traja bolj dolgo. Prepričajte se v svojem lastnem domu za 60 dni.

Kaka ponudba! Naj Servel, PLINSKI refrigerator sam doprinese dokaz v vaši lastni kuhinji

Tu je vaša prilika, da doživite vse Servel udobnosti. Lahko imate dosti ledenih kock. Lahko vidite, kako drži Servel živila sveža, okusna in zdrava. Na lastno roko boste spoznali, kako presenetljivo je nizka cena za pogon plinskega refrigeratorja.

In ugotovili boste, zakaj je Servel drugačen. Zmrzovalni sistem Servela nima nikakih premikajočih se delov, ki bi prišli iz reda, ali se obrabili. Mala plinska priprava opravi to delo. Najboljše pa je, ko je Servel absolutno TIH, nikoli niti najmanjšega ropota.

Dokažite si to samim sebi s tem, da se poslužite zdaj naše ponudbe. Samo idite v najbližji Peoples Gas urad ali telefonirajte Wabash 6000. Ali pa vprašajte svojega najbližjega Servel trgovca. Ponudba samo za omejen čas, torej storite takoj.

MODERN COOKERY . . CONSTANT HOT WATER . . SILENT REFRIGERATION . . GAS HEATING

THE PEOPLES GAS LIGHT AND COKE COMPANY

MAJSKI GLAS

Nadaljna naročila za Majski Glas so poslala sledeča društva, klubi JSZ in posamezniki: **Anton Zornik,** Herminie, Pa., 200 iztisov; **John Langerholc,** Johnstown, Pa., 50 iztisov; **št. 14 SNPJ,** Waukegan, Ill., 75 iztisov; **št. 344 SNPJ,** 10 iztisov; klub **"Naprej" št. 11 J. S. Z.,** Bridgeport, O., 25 iztisov; **št. 65 SNPJ,** Breezy Hill, Kans., 10 iztisov; **št. 48 SSPZ,** Arma, Kans., 10 iztisov; **št. 138 SNPJ,** Strabane, Pa., 50 iztisov; **št. 206 SNPJ,** Gross, Kans., 10 iztisov; **klub št. 27 JSZ,** Cleveland, O., 200 iztisov; **št. 115 SNPJ,** Joliet, Ill., 5 iztisov; **"Jolly Allis" št. 686 SNPJ,** West Allis, Wis., 25 iztisov; **"Narodni vitezi" št. 39 SNPJ,** Chicago, Ill., 25 iztisov; **št. 96 SNPJ.** Livingston, Ill., 10 iztisov; **št. 434 SNPJ,** Arma, Kans. 15 iztisov; **"Slavija" št. 1 SNPJ,** Chicago, Ill., 25 iztisov; **"Nada" št. 102 SNPJ,** Chicago, Ill., 25 iztisov in **Tony Zupančič,** Point Marion, Pa., 10 iztisov. Po dva iztisa so naročili: **Frank Zaniker,** Willamette, Ore., **Anton Zgajnar,** Gilbert, Minn., in **št. 322 SNPJ,** Chisholm, Minn.

LISTNICA UREDNIŠTVA

V prejšnji številki je bilo rečeno, da bodo v tej objavljeni argumenti Normana Thomasa o sporu v eksekutivi soc. stranke. Priobčeni bodo zaeno z drugimi v prihodnji številki.

Pueblo, Colo. — Objavimo prihodnjič.

Boj med unijami njim slabo kaže

Na gornji sliki sta dva glavna člana vladnega odbora za pospeševanje produkcije v prid deželne obrambe, zvan OPM (Office of Production Management), William Knudson (na levi), bivši vodilni direktor korporacije General Motors, Sidney Hillman, predsednik unije ACWA (CIO), delavska tajnica Frances Perkins in reporterji, katerim ti trije pojasnujejo vzroke stavk.

Sodišče, policija in A. F. L. v akciji za zlom stavke unije C. I. O. pri International Harvester Co.

(Nadaljevanje z 1. strani.)

jo njegove tovarne zaprte za zmerom, mu ostane še vseeno dovolj milijonov, ki ga bodo varovali pred pomanjkanjem.

Vodstvo unije ve, da ima opraviti s človekom, ki je neugnan sovražnik delavske organizacije. Tudi če bi bila stavka še tako popolna, kdo naj ga prisili, ker je sam gospodar svojih podjetij, da stopi v pogajanja z unijo?

Vlada, pravijo nekateri. Ampad Ford se tudi nji zoperstavlja. Roosevelta mrzi. Njegovo politiko podpiranja Anglije odkrito obsoja in ako bi bilo po Fordovem, bi Hitler že zmagal. Časopisje je večinoma z njim in ga bodri, da naj unije nikar ne prizna. Njegovo zoperstavljanje vladi je v časopisju slikano za junaštvo.

Kvarno umešavanje

Ako bi bilo unijsko delavstvo povsem složno, bi borba s takim zakrknjencem, kakor je Ford, ne bila združena s tolikšnimi zaprekami. A v kampanjo za unioniziranje Fordovih delavcev se umešava že nekaj tednov AFL, v namenu, da preprečí zmago unije CIO. Ford si te pomoči morda ni direktno najel, a tudi ako bi so jo, ne bi mogla njegovim namenom proti priznanju unije koristiti bolj kakor mu aktivnosti AFL koristijo sedaj.

Intrige pri McCormicku

Slična situacija je v tovarnah International Harvester kompanije. Delavce v njih je organizirala unija CIO. Ker je kompanija ni hotela priznati, je nastala v njenih obratih stavka, ki je bila popolna.

A že po nekaj dneh stavke se je v nekatere obrate, posebno pri McCormicku v Chicagu, umešala AFL s trditvijo, da je večina delavcev za njeno unijo, ne pa za CIO.

Taka taktika seje v delavske vrste demoralizacijo in ne more koristiti nikomur drugemu kakor kompaniji.

AFL ne dobi plačila

Tudi ako se AFL posreči zlomiti stavko v tovarnah International Harvester kompanije, ne bo s tem zase ničesar dosegla. Tudi ako jo McCormickova familija začasno prizna, ji bo ob prvi priložnosti dala brco. Le ako bi delavstvo stalo složno rama ob rami, bi smelo računati na popolno zmago in na trajno priznanje svoje unije.

Že koncem zadnjega tedna je McCormickova kompanija razglasila, da bo v pondeljek 24. marca na zahtevo AFL obnovila obrat. Policijska oblast pa je zagotovila varstvo vsem, ki hočejo nazaj na delo.

K temu udarcu za unijo CIO je pripomoglo sodišče, ki je prepovedalo masno piketiranje.

Kadar je proti stavki sodna in policijska oblast, pomeni to v večini slučajev za delavstvo neizogiben poraz. Obe ti avtoriteti sta skoro povsod pod vplivom delodajalcev. Še posebno se to lahko trdi o sodni in politični oblasti v Chicagu.

Odbor za posredovanja

Zvezna administracija se resno briga, da bi se industrialni spori ne množili in da bi industrija ne bila ovirana vsled stavk. A ker so delodajalci odbili pogoje unije, so bile stavke neizogibne, nekatere pa so se morda res dogodile vsled prenagljenosti, ali pa ker delavci niso hoteli čakati ugodnejšega časa nego zahtevali prenehati z delom čimprej.

Za posredovanja v nesoglasjih med unijami in kompanijami je Roosevelt imenoval poseben odbor, v katerem so zastopniki unij CIO in AFL ter predstavniki korporacij in javnosti. Koliko sporov bo v stanju izravnati, je še vprašanje, ker nima zakonite moči uveljaviti svojih odlokov.

Znani nasprotnik unij, kongresnik Hoffman iz Michigana, ima v kongresu predlogo, ki bo, če postane zakon, prepovedala stavke v vseh obratih, kateri imajo vladna naročila za deželno obrambo. Ker je javnost vsled kampanje v torijskem časopisju proti stavkam, posebno proti CIO, zelo naščuvana, je možnost, da bo kongres Hoffmanovo ali pa še ostrejšo predlogo sprejel, kar bo udarec ne samo za unije CIO, nego prav tako za AFL.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi polletnih naročnin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu z dvema polletnima.

Anton Zornik, Herminie, Pa.	20
Louis Barborich, Milwaukee, Wis.	17
Frank Cvetan, Tire Hill, Pa.	12½
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	10
Jennie Dagarin, Cleveland, O.	7
John Langerholc, Johnstown, Pa.	4
Joško Oven, Clarendon Hills, Ill.	4
Mike Krultz, Willard, Wis.	4
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	4
Anton Udovich, La Salle, Ill.	3
Ant. Zupancich, Pt. Marion, Pa.	3
Anton Shular, Arma, Kans.	3
Max Martz, Buhl, Minn.	3
John Kosin, Girard, O.	2
Frank Bizjak, Chicago, Ill.	2
Peter Benedict, Detroit, Mich.	2
Frank Augustin, Imperial, Pa.	2
Angela Zaitz, Chicago, Ill.	2
Geo. Smrekar, W. Aliquippa, Pa.	2
Vinc. Yaksetich, McIntyre, Pa.	2
John Bogatay, Girard, O.	1
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	1
John Krebel, Cleveland, O.	½

Skupaj v tem izkazu (4 tedne, od 22. feb. do 22. marca) 111 naročnin. Prejšnji izkaz (4 tedne) 160½ naročnine.

Ako v vaši naselbini ni se kluba JSZ, pristopite vanjo kot član "at large". Članarina je $1 na leto.

MALO POROČILA

V Clevelandu hitimo z zadnjimi priredbami v naših številnih dvoranah, potem se bomo pa zopet podali v naravo, na izletniške prostore SNPJ, katere bomo letos otvorili **v nedeljo 25. maja.**

Dne 6. aprila pa priredi pevski zbor Zarja svoj spomladanski koncert in opereto. Zbor se zelo pridno pripravlja za ta nastop. Kdorkoli še nima vstopnice, se jih naj nabavi v predprodaji, ker so ceneje.

Dne 30. marca, to je teden pred koncertom Zarje, pa prirede skupen koncert pevci in pevke Slovana, Sloge in Jadrana. Onim, ki so omogočili ta nastop, gre vse prizanje. S takim skupnim nastopom se prihrani veliko denarja, energije, se uvaja več razumevanja med kulturnimi društvi in tako tudi program izboljša. Naš poznani kulturni delavec Frank Česen je predsednik teh zborov, obenem pa tudi predsednik zbora Slovana.

Priredba Cankarjeve ustanove v Detroitu je prav lepo uspela. Zato gre vse priznanje našim naprednim Detroitčanom. V Detroitu je še življenje in korajže, zato sem prepričan, da jim bo uspelo prenoviti Narodni dom.

Pri Cankarjevi ustanovi je nastala sprememba v odboru. Louis Kaferle, ki je bil njen predsednik od ustanovitve in se zelo žrtvoval in delal za Cankarjev glasnik, letos ni sprejel predsedništva, ker je zadnje čase precej rahlega zdravja. Njegovo mesto je zavzel Frank Česen. Louis je bil imeniten predsednik in prav gotovo Česen ne bo zaostajal za njim.

Klub št. 49 je živahen. Prihodnjič bomo imeli debato o različnih stvareh. Upam, da bomo razprodali lepo število Majskih glasov. Mnogi me izprašujejo, ali bo Math Petrovich, član kluba št. 49, kandidiral za mestnega svetovalca. Ne vem. Jaz bi rad videl, da bi, kajti on je kot ustvarjen za tako delo.

Frank Zaitz, urednik Proletarca in drugih publikacij JSZ, je res navihan za pridobiti sotrudnike za Majski glas in Družinski koledar. Navzlic temu, Frank, pa pisec najbrže ne bo mogel letos nič prispevati.

Jugoslavija je že precej časa v škripcih, a vendar je dosedaj, ko to pišem, imenitno odbijala Hitlerjeve hinavske overture. Dokler ni v Jugoslaviji nemškega vojaštva, je še vedno upanje, da ostane vsaj delno svobodna, četudi je podpisala pakt sodelovanja z osiščem.

Društveni delavci se običajno radi grizemo med seboj. Saj poznane društvenike zelo radi ošvrkamo, če jih slučajno ne vidimo na tej ali oni priredbi, pa četudi so istega dne morebiti obiskali dve drugi priredbi, dočim ne vidimo nekatere naše profesionalce nikjer, ne izdajajo niti ficka za naše stvari, a kljub temu lahko mirno spijo in nekateri se jim še celo klanjajo.

Dovolj in pozdrav,

Milan Medvešek.

KRIZA JUGOSLAVIJE POSLEDICA RAZVOJA NACIJSKE NEMČIJE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

vanske armade — kakega pol milijona mož, koncentrira ob bolgarski, grški in albanski meji ter skupno z grško armado in angleškimi četami prične z ofenzivo. Naravno, da bi v tem slučaju postala Jugoslavija in Bolgarija glavno bojišče.

Oportunisti in pronemški elementi v jugoslovanski vladi so izvajali, da čemu doprinašati žrtve, kot so jih na primer Poljaki. Boljše je prihraniti pol milijona ali milijon življenj in se sporazumeti s Hitlerjem, ker je on, ne pa Churchill in Roosevelt, vladar Evrope.

Po Slovenskem in Hrvatskem za vojno z Nemčijo ni bilo navdušenja, pa tudi za poniževalno kapitulacijo v prid Hitlerja ne. V očigled tega dejstva se je knez Pavle skušal že prejšnji teden pobotati s Hitlerjem tako, da bi Jugoslavija sklenila z osiščem "častno pogodbo", ne pa takšno, kot sta jo sklenili Rumunija in Bolgarija. V Berlinu so stvar premišljevali in popuščali Jugoslaviji na času. Kajti Hitler se je v teh manevrih zavzel, da se Jugoslavije ne sme okupirati siloma, ako jo je le mogoče na znotraj toliko razprtiti, da se bo morala podati brez vojne. Hitler potrebuje mirno Jugoslavijo, ki mu bo pridelovala žito, pošiljala svoje rude, les, živino in druge potrebščine. Ako pa se bi Jugoslavija odločila za vojno, bi imel Hitler na Balkanu nevarno fronto, na kateri bi mu bržkone ne šlo tako gladko, kakor v Franciji in v Belgiji.

Vzlic "apizarjem", kakršen je bil premier Stojadinović, ki je pripravil nacijski invaziji tla, kljub hrvatski duhovščini, ki želi razbiti Jugoslavijo vsled verskega sovraštva do pravoslavnih Srbov, in vzlic slovenskemu klerikalizmu, ki v strahu pred "boljševizmom" deluje v prid Mussolinija in za Nemčijo, pa je treba priznati, da je bilo med ljudstvom proti temu apizanju zadnji teden toliko glasno izražanega protesta, da je nastala notranja kriza. Proti kapitulaciji so bili najbolj socialisti in pa srbski narod.

Vlada se je kajpada odločila za zvezo z osiščem, a vsled odstopa nekaterih ministrov ter demonstracij je ni mogla skleniti že zadnjo nedeljo, ali vsaj v pondeljek, v torek v tem tednu. Zagotovila je, da vojne med Jugoslavijo in Nemčijo ne bo, čeprav se ne pridruži osišču tako tesno, kakor sta se Rumunija in Bolgarija.

(Komentar o položaju v Jugoslaviji in o raznih faktorjih, ki delujejo v nji in v inozemstvu, bo v prihodnjem Proletarcu.)

Proti Židom v Franciji

Vlada v Vichyju je meseca marca ustanovila poseben komisarijat za ravnanje z "židovskim problemom". To je storila na pritisk nacijev in francoskih antisemitov. Že od lanskega oktobra dalje je v Franciji prepovedano uposlevati Žide v vojaštvu, šolstvu, radiu, časopisju in filmih. Izrivani so tudi iz pravnega, medicinskega in raznih drugih "boljših" poklicev.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. Lawndale Ave., Chicago

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Pekarije v Franciji smejo prodajati kruh ki vsebuje do 85% celotne pšenične moke. Drugo so nadomestila. Francoska vlada apelira na Zed. države, naj ji pošljejo žita, ker ljudstvo strada, in na Anglijo pa, da naj odneha z blokado. Glad je glad, Roosevelt je posredoval in Francija dobi ameriško žito.

Jugoslavija pridela več kot dovolj žita za svoje potrebe in še ga ji prilično ostane za izvoz. Toda v kruhu jugoslovanskih pekarij je od 1. januarja naprej manj pšenične moke, kakor v poraženi, od nacijev pogaženi Franciji. Vzrok je, ker je Jugoslavija dala svoje žito Nemčiji. V dravski banovini na primer (v Sloveniji) prodajajo v pekarijah sedaj takozvani "ljudski kruh", v katerem je le 40% pšenične, 60 odstotkov pa koruzne moke ter nadomestil. Pa še ta kruh je toliko drag, da si niti tega revni ljudje ne morejo kupiti v zadostni količini. Tako so jugoslovanska polja postala kar brez vojne "nemški življenski prostor".

Obzor smatra, da se je komentator v Proletarcu zmotil, ko je zaradi "mednarodne zavednosti" prijemal Enakopravnost, namesto R. Stauta. A Enakopravnost je tisto pisanje objavila za svojo reč na prvi strani in tako je bilo povsem pravilno, da je šla kritika tudi nji. Bilo bi boljše, kar med vrsticami pravi tudi Obzor, ako bi Enakopravnost navedla vir, namesto da se je delala kakor da je bila stvar skuhana v njeni kuhinji.

The American Peace Mobilization je ena izmed mnogih organizacij, ki pod krinko borbe proti vojni služijo hitlerizmu. To kontrolirajo in financirajo komunisti, ali kdor že, njim v korist. Prej so paradirali pod firmo lige za mir in demokracijo, še prej pa pod označbo "lige za borbo proti fašizmu in vojni". Kadar se diskreditirajo pod eno označbo, planejo v javnost takoj z drugo. Mnogo naivnih ljudi se jim vjame. Ta komunistična firma (American Peace Mobilization) deluje stoodstotno na temelju "nove linije", zapopadena v pogodbi vzajemnosti med Berlinom in Moskvo. Slovenska podporna in druga društva, ki so bombardirana s pismi te "ameriške mirovne mobilizacije", naj torej vedo, da kdor ji pomaga, pomaga ob enem Hitlerju.

ABZ vodi kampanjo novega imena. Prej se je imenovala Jugoslovanska katoliška jednota. Tajnik Zbašnik poroča, da novo ime koristi in organizacija raste. Zadnjič pa sem slišal po seji društva št. — tole: "Kajne, da je bilo staro ime boljše? Je vsaj kaj pomenilo." Drugi: "Ako hočem dobiti v društvo novega člana, moram agitirati pod starim imenom. Pod novim ne gre, le pojasnjevati moram, čemu smo starega odpravili." Anton Zbašnik to ve in je vedel prej, a pravi, da "on the long run" bo sprememba koristila, zato je kampanji tudi določil oglašanje novega imena. Pač praktičen človek. — J. P.

Odbor HBZ je brzojavil dr. Vladku Mačku v Zagreb, da naj Hrvatska nikar ne pomaga v kakšnih skemah za pridruženje Jugoslavije osišču Rim-Berlin. To je bil pameten nasvet, kajti veliko Hrvatov, posebno hrvatska duhovščina, deluje za "neodvisnost" Hrvatske pod Hitlerjevim protektoratom. Ne le tam, nego tudi v Zed. državah. Kampanjo za "neodvisno" Hrvatsko je plačeval precej let Mussolini, v nadi, da bo Hrvatska prišla pod njegovo pokroviteljstvo. Pravijo, da so na HBZ pritisnili diplomatični krogi zvezne vlade, ki delujejo po nasvetih angleškega poslaništva. Apel na dr. Mačka sta podpisala za HBZ njen glavni predsednik Butković in glavni tajnik Derkos. V prejšnji številki je bilo v Komentarjih omenjeno, da je poslal dr. Mačku sličen apel Louis Adamič in pa nekatere jugoslovanske organizacije, vse z vidika, da je to, kar priporočajo dr. Mačku, popolnoma v soglasju z Rooseveltovo vnanjo politiko. Kakor v prejšnji svetovni vojni, deluje naklonjenost Zed. držav Angliji tudi sedaj kakor magnet.

Tudi KSKJ je apelirala, da naj se Jugoslavija ne proda Adolfu Hitlerju. Njen glavni tajnik in njen urednik sta knezu Pavlu "v imenu 300,000 ameriških Slovencev" sporočila željo, da naj Jugoslavija ostane svobodna. Isti gl. tajnik in isti urednik istega glasila KSKJ pa sta storila vse v svoji moči za podpiranje hitlerizma v vseh njegovih prejšnjih podvzetjih. Bilo bi torej bolj logično, aki bi ti ljudje naslovili svoje želje, proteste in resolucije za obvarovanje Jugoslavije rajše svojim zaveznikom, to je, papežu, dučeju in firerju, katere so podpirali.

Fred A. Vider piše v Prosveti z dne 19. marca, da kadar članstvo od svoje podporne organizacije kaj zahteva, to pomeni, da naslavlja apele samemu sebi. Pomaga si lahko na tem temelju vzajemnosti samo toliko, v kolikor je povprečen član pripravljen prispevati in v stanju plačati. Čimvišji dohodki in vplačila v razne sklade, več se lahko plača upravičencem. Ni vprašanje torej samo bratska pomoč, nego je problem, koliko je članstvo kakršnekoli organizacije pripravljeno prispevati v ta ali oni namen. Njegov nasvet, da si bi ljudje marsikako polemiko lahko prihranili, ako se bi prej poglobili v številke, drži. Kaj je izpeljivo in kaj ne, o tem pa se mnenja čestokrat križajo celo med onimi, ki se poglabljajo v račune.

Rado Staut ima hvaležno nalogo pojasniti, čemu niso med široko ameriško javnostjo razširili znanja o slovenskem narodu tisti, ki so dobili red sv. Save? Na primer Joseph Zalar. V naselbinah, v katerih je njegova organizacija glavna trdnjava, so Slovenci še vedno nazivani za "Austrians".

Urednik Glasila KSKJ Ivan Zupan opisuje v editorialu "moč molitve". Neki "izmed najboljših zdravnikov na svetu", Francoz dr. Carrel, ki je sedaj v New Yorku, "je povsem uverjen, da se vršijo nadnaravni čudeži pri ozdravljenju človeka." Ko je bil v Lurdu, se je "osebno prepričal, kako se je na nekem bolniku huda rana vsled raka na čudežen način zacelila." Omenjeni zdravnik je pač pobožen in piše članke "Molitev je moč". A ni. Kajti če bi bila, bi nemški narod, ki ga je Hitler pozval v gorečo molitev za zmago, bil že uslišan, in enako angleški, kateri si je posvetil eno nedeljo molitve in klical Vsemogočnega, naj pomaga Veliki Britaniji. Italijani molijo sedaj dan za dnem, naj jih Bog otme poraza, lakote in bolezni. Brezposelni so ga klicali na pomoč, gladni, bolni in umirajoči. Molitev in živa vera ima morda svoje vrednote, ker ljudi uči potrpežljivosti in udanosti v božjo voljo, toda miru ne priprosi, ne dežja v sušah, ne zdravja v epidemijah. Za te reči se je treba boriti z vse drugačnimi sredstvi, kot pa z molitvenikom v roki.

Bogatini niso za svoje grehe nikoli kaznovani, razen ako ne plačajo zvezni vladi dovolj dohodninskega davka.

V Detroitu je mestni odbornik John F. Hamilton priznal, da je vzel $15,000 podkupnine. Hotel je prostovoljno resignirati iz občinskega odbora. Toda večina njegove odpovedi iz službe ni sprejela, ker ga je hotela po zaslišanju sama izključiti. Resignirati je namreč častno, izključenje pa nečastno.

NA VARNEM — MORDA!

Iz Londona je bilo poslanih že zadnjo jesen in tekom zime stotisoče otrok v "varnejše kraje". A nemški letalci se sedaj nad Anglijo tako pogosto oglašajo, da vržejo bombo kjer zagledajo pod sabo kako piko. Gornje je slika iz neke vasi v bližini Londona, kjer tabore otroci pod varstvom učiteljic, pojejo in se zabavajo po svoje. O morebitni nesreči, ki jih lahko doleti, nič ne vedo.

Na Rim ni padla še nobena angleška ali grška bomba. Anglija se bombardiranju večnega mesta izogiba vsled njegovih zgodovinskih stavb in katoliške cerkve. Ker pa so italijanski letalci nad grškimi mesti postali predrzni, je Anglija zastopniku papeža sporočila, da ko hitro začno Italijani bombardirati Atene, bodo angleški letalci napadli Rim. Kajti tudi Atene se ponašajo s starinskimi spomeniki iz davnih dni svoje slave. To je vzrok, čemu prebivalci Rima in Aten lahko mirno spe.

V Moskvi je pet zlikovcev oropalo katoliško cerkev. Boljševiška oblast jim je prišla na sled in jih poslala v zapor s pojasnilom, da ima v Sovjetski Uniji pravico konfiskacije edino le vlada. Kadar se je poslužijo posamezniki, se smatra to za tatvino.

Kongresnik Dies še odkriva komuniste in nacije za petokolonce in predlaga, da se naj stopi na prste komunistični stranki, Nemško-ameriškemu bundu, podporni organizaciji IWO, komunistični obrambni ustanovi ILD in organizaciji brezposelnih Workers' Alliance. Dalje tistim odbornikom unij, o katerih je znano, da so komunisti. Toda obdolženi odborniki so se mu postavili po robu in trdijo, da niso nič drugega kot unionisti. Določno mejo je res težko potegniti, posebno še zato, ker se komunistična linija pogostoma menja. Poleg tega je krivično smatrati človeka za nelojalnega in protiameriškega zgolj ker tu in tam ploska Browderjevim "tezam". Saj se večinoma tega kmalu naveličajo in nato pričajo pred Diesom zoper samega sebe, oziroma proti svojemu "prejšnjemu prepričanju".

Sovjetska Unija predeluje zgodovino. Car Ivan IV. iz XVI. stoletja, znan v zgodovini pod imenom "Ivan Grozni", je sedaj predstavljen za carja, ki je imel tudi veliko dobrih lastnosti, a oglašali pa so le slabe. O tej zanimivi spremembi v sovjetski literaturi glede Ivana Groznega poroča iz Moskve Associated Press. Ivan Grozni je bil prvi, ki si je dal titel "car". Zgodovina ga pozna za enega najkrvoločnejših vladarjev. Pripoveduje, da ker se mu ni neki diplomat takoj odkril, menda se je pozabil vsled prestrašenja, je Ivan Grozni ukazal služabniku, da mu vrh klobuka nemudoma zabije žebelj v glavo. Služabnik je v strahu za svojo glavo to nagloma storil. Ivan Grozni je uganjal vsake sorte drugih krvoločnosti. Ukazoval je moriti ženske, moške in otroke, kadar ga je pograbila furija in v enem takih momentov je dal umoriti tudi svojega lastnega sina. A baje je imel tudi dalekovidnosti, bil sposoben snovati velike zamisli in bil z njimi za vzor Petru Velikemu. Novo zgodovino carja Ivana Groznega je napisal v ugodni luči pisatelj V. Kostiljev. Seveda z odobrenjem onih, ki vladajo današnjo Rusijo. Le ena temeljna sprememba je v tem predelavanju ruske zgodovine. Boljševiki so še po revoluciji obsojali vse carje, ki so morili na debelo. Sedaj pa se sami oprijemajo stare teorije, da življenja v prostranem ruskem imperiju niso bila nikoli kaj prida vrednosti in se je morilo vse križem zato, ker so bue pač okolščine take in ni bilo mogoče drugače. Torej tudi v novi Rusiji ne more biti drugače. To pojasni, čemu sta carja Ivan Grozni in Peter I. predstavljana sedaj v drugačni luči, kot pa so ju slikali revolucionarji predboljševiške Rusije.

David Lasser je v oportunizmu veščak. Dokler so komunisti imeli organizacijo brezposelnih, zvana Unemployed Council, je on kot član socialistične stranke izrabil socialiste, da so mu pomagali ustanoviti Workers' Alliance. Ko je rasla, so komunisti svojo razpustili in se pridružili tej, njim pa se je prislonil D. Lasser, ki je bil za plačilo poslan na obisk v Rusijo. Ko je Workers' Alliance začela pod komunisti iti navzdol, se je Lasser iz nje umaknil, poslal nekaj patriotičnih sporočil Rooseveltu in ustanovil novo organizacijo brezposelnih. Ni se mu posrečila, dasi si je v nji skušal pomagati s par komplimenti naročenega značaja iz Bele hiše. Sedaj je Lasser v vladni službi, v najboljši, kar jih je še kdaj imel. In spet tudi v tem slučaju na račun brezposelnih.

Francija je na svojem novem kovanem denarju opustila svoje staro geslo svobode, bratstva in enakosti ter ga nadomestila z "delo, družina, domovina". To je zasluga nacijske zmage nad pionirko evropskih revolucij in liberalizma.

Sodrug George Koop

Kdorkoli je bil v Chicagu v socialističnem gibanju količkaj aktiven, je tu in tam videl dobrodušnega sodruga, ki je ponujal bodisi kake brošure, ali časopise. To je bil George H. Koop. V delavskem pokretu je bil nad pol stoletja. Umrl je 18. marca v starosti 77 let. Pokojni Koop je bil kandidat socialistične stranke dvakrat za čikaškega župana, za aldermana, za kongresnika in v razne druge urade.

Do postaranja je bil zelo dober govornik. Od stranke ni nikdar ničesar zahteval, pač pa ji vedno prispeval. Po poklicu je bil tiskar. Poslednja leta je bil uposlen pri Chicago Tribune, kjer je kot stavec na linotipu moral včasi tu in tam postavljati v tiskovne črke poročila proti samemu sebi. Takšno je pač delo tiskarjev, je dejal. "Se ne strinjaš, a postaviš vseeno."

Ko so se začeli v S. P. poslednji razkoli, se je George H. Koop oslonil popolnoma na svojega starega tovariša Oscarja Ameringerja. "Kar mi boš svetoval, bo zame prav," mu je dejal. Oba sta iz nemške socialistične šole.

Ko je Ameringer na starost postal "militant", je šel z njim tudi Koop. In ko je Ameringer pustil aktivnosti v stranki, potem ko je v nji zmagalo "militantstvo", veliko po njegovi zaslugi, jo je pustil na cedilu in strankine člane pa mobiliziral v agitacijo za svoj privatni list American Guardian. Sivolasi George H. Koop mu je pri tem delu pomagal do konca svojih dni.

Angleške izgube v letalstvu

Angleške zgube v letalstvu znašajo do 5. marca 8,272 mož, izmed katerih je bilo nad tri tisoč ubitih, blizu dva tisoč pogrešanih, nad tri tisoč ranjenih, ostali pa so vjeti.

RADOJE DOMANOVIĆ:

Premišljevanje navadnega srbskega vola

Razni čudeži se dogajajo na svetu, a naša zemlja je, kakor mnogi pravijo, plodovita na čudežih v toliki meri, da čudeži že sploh niso več čudeži. Pri nas imamo ljudi na zelo visokih položajih, ki nič ne mislijo, a za nadomestilo tega ali pa morda iz drugih razlogov je začel razmišljati neki navaden kmečki vol, ki se prav nič ne razlikuje od drugih srbskih volov. Bog bo vedel, kaj je bilo, da se je ta genijalna žival odločila za tako drzno početje, da je začela misliti, ker doslej se je dokazalo, da smo od te nesrečne obrti v Srbiji trpeli le škodo. Ajdi, recimo, da ta nesrečnež v svoji naivnosti niti ne ve, da se v njegovi domovini ne rentira ta posel, pa mu zato ne bomo pripisovali posebnega državljanskega poguma; ali vendar ostane zagonetno, zakaj bi mislil baš vol, ko ni niti volilec, niti odbornik, niti občinski svetnik, niti ga ni nihče na kakem volovskem shodu izvolil za poslanca, ali celo za senatorja (ako je prileten), a ako je grešnik sanjal, da bi bil v kaki volovski deželi minister, tedaj bi se moral nasprotno vaditi v tem, da čim manj misli, kakor to delajo odlični ministri v nekaterih srečnih deželah, čeprav naša država tudi v tem nima sreče.

Koncem vseh koncev, kaj nas briga, da se je vol v Srbiji lotil posla, ki so ga opustili ljudje, mogoče je, da je začel misliti baš po nekem naravnem nagonu.

Pa kakšen je ta vol? Navaden vol, ki ima, kakor bi rekla zoologija, glavo, trup in ude, kakor drugi voli; vleče voz, je travo, liže sol, prežvekuje in muka. Ime mu je Sivec.

*

Evo, kdaj je začel misliti? Nekega dne vpreže njegov gospodar v voz njega in njegovega tovariša Murna, naloži na voz ukradena drva, pa požene proti mestu, da jih proda. Gospodar je prodal drva, čim je prišel do prvih mestnih hiš, spravil denar, izpregel Sivca in tovariša, privezal vrv, za katero sta zvezana z jarmom, vrgel pred nju razvezan snop mrve in vesel stopil v malo gostilno, da se kot človek pokrepča z žganjem. V mestu je bila neka svečanost, pa so z vseh strani hodili mimo moški, ženske, otroci. Murn, ki je tudi drugače med voli znan kot precej neumen, se ni nič ogledoval, temveč se je z vso resnostjo lotil kosila, se dobro najedel, malo zamukal od zadovoljstva, pa potem legel in pri sladkem dremanju začel prežvekovati. Prav nič ga ne zanimajo raznovrstni ljudje, ki hite mimo njega na vse strani. On mirno drema in žveči. (Škoda, da ni človek, ko ima dispozicije za visoko karijero.) Sivec pa ni niti pokusil. Njegov sanjav pogled in tužen izraz obraza sta na prvi pogled razodevala, da je to mislec in nežna, občutljiva duša. Hodijo mimo njega moški, Srbi, ponosni na svojo svetlo preteklost, na svoje ime, na narodnost, a ta ponos je poosebljen v njihovi pokončni drži in hoji. Sivec je gledal to, pa mu je dušo navdala žalost, bolest nad veliko krivico, ni mogel odoleti tako močnemu, nenadnemu, silnemu čuvstvu, pa je žalostno, bolestno zamukal, a iz oči so se mu utrnile solze. In Sivec je od silne bolesti začel premišljevati:

"S čim se ponašajo moj gospodar in drugi njegovi sodržavljani, Srbi? Zakaj nosijo tako pokoncu glave in z naduto ošabnostjo in zaničevanjem gledajo na moj rod?... Ponašajo se z domovino, ponašajo se s tem, da jim je milostna usoda naklonila, da so se rodili tu, v Srbiji. Saj je tudi mene mati otelila tu v Srbiji, in ne samo, da je ta domovina moja in očeta mojega, temveč tudi moji dedi so kakor njihovi, vsi skupaj, prešli v te kraje še iz stare slovanske očetnjave. Pa od nas volov ni nihče čutil ponosa radi tega, temveč mi smo se vedno ponašali le s tem, kdo spelje težje breme navkreber, in niti en vol še ni do danes rekel švabskemu volu: "Kaj hočeš ti, jaz sem srbski vol, moja domovina je ponosna zemlja Srbija, tu so se otelili vsi moji stari, tu, v tej zemlji so tudi grobovi mojih prednikov!" Bog obvaruj, mi se nismo nikdar ponašali s tem, niti na misel nam ni prišlo, a ljudje se s tem ponašajo. Čudni ljudje!"

Pri takih mislih je vol žalostno zmajal z glavo, zazvonil je medeninast okov za njegovim vratom in zaškripal jarem.

Murn je odprl oči, pogledal tovariša in zamukal:

"Ti si zopet po neumnem beliš glavo! Jej, norec, da se zrediš, vidiš, da kažeš rebra; ako bi bilo dobro misliti, bi nam ljudje ne prepustili tega. Ne bi nas zadela ta sreča."

S pomilovanjem je pogledal Sivec tovariša, obrnil glavo od njega in se še bolj poglobil v svoje misli!

"Ponašajo se s svetlo preteklostjo. Imajo Kosovo polje, kosovsko bitko. Čudna čuda, ali mar moji stari tudi niso že tedaj vlačili vojski hrane in bojne potrebščine; da ni bilo nas, bi morali ta posel opravljati ljudje. Imajo vstajo proti Turkom. To je velika, plemenita stvar, ali kdo je bil zraven. Ali so dvignili vstajo ti napihnjeni puhloglavci, ki se v brezdelju šopirijo ošabno poleg mene, kot da bi bila to njihova zasluga. Evo, da vzamem za primer samo mojega gospodar-

(Nadaljevanje na 5. strani)

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto; $3.00 za pol leta; $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto; $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Prva slovenska pralnica se priporoča rojakom v Chicagu, Ciceru in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

Telefoni: CANAL 7172—7173

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

ZVONKO A. NOVAK:

ČEZ DRN IN STRN

O TEM IN ONEM S POTA

Zadnji teden sem se v sredo zgodaj zjutraj odpravil na pot v Cleveland, ki je, kakor vemo, največja slovenska naselbina v Ameriki in kjer izhaja osem slovenskih listov pa en mesečnik. Moral sem tjakaj po opravkih pravkar začete kampanje, ki stremi za tem, da se dobijo potrebna denarna sredstva za izdanje mojega besednjaka.

Vozil sem se na potniškem motornem vozu, ki je bil to pot precej prevelik za pičlo število potnikov in potnic. Par mladih deklet, dve ali tri postarne ženske, en mlad fant, ki se pa ni, kakor je bilo videti, počutil nič posebno mladega, potem nas šest starejših moških in pa en starec; ki je liki nekaj nepremičnega in okamenelega ždel zadaj v svojem kotu.

Izprva smo sedeli posamič. Bili smo kakor vsak zase. Trdovraten molk je vladal med nami, kakor bi se bali drug drugega. Nesmotrno smo se zazrli skozi okenca v mrtvilo še popolnoma otrple prirode, ko se je storil beli dan. Topi so nam bili obrazi, oči prazne. Kakor žive mumije smo bili po zunanjosti. Ali v naših srcih in možganih pa ni bilo tako. Premišljevali smo, če naj sodim po sebi, vsak svoje križe in težave. Senca morečih skrbi se je zdaj pa zdaj prikradla temu ali onemu na lice in čelo. To ni bila vožnja v zabavo. Na takšnih vozilih se čestokrat vozi trpka skrb s strahom v tesnem objemu. In obup se jima včasih tudi rad pridružiti.

Pa privozimo v Indiano, kjer je ponekod snežilo, kakor bi se beračі tepli, dasi mraz še ni bil tako hud in sneg ni imel na zemlji prav nobenega uspeha. Pa se mi je zahotelo pušiti, ker sem menda hotel ubiti tisto skoro neznosno monotonost. Ker je pred mano sedela ženska, ki ni kadila, vstanem ter stopim v ozadje voza. Tam sedem blizu že omenjenega starca ter si prižgem cigareto. Tobačni duh pa je bržkone tako močno vplival na tega mojega soseda, da seže v žep po pipo in tobak, ki si ga z nekam mrzlično jezo natlači vanjo, ne da bi me pogledal, čeprav sem ga neprestano opazoval. Morda je to čutil ter bil zastran tega tako nemiren in nervozen. Kakor ves zmeden se jame nato tipati po žepih. Iskal je vžigalice, pa jih ni mogel dotipati, pa jih ni mogel. To ga je strašno jezilo. Saj se je začel že kar tepsti z rokami po stegnih in životu. Povsod, koder je imel kak žep.

Ko vidim, da le ne more najti vžigalic, mu jih ponudim jaz v vložku.

Starec skremži obraz, me ošine z bodečim pogledom, se le za spoznanje prav kislo nasmehne ter seže po mojih vžigalicah. Ko si je prižgal tobak v pipi, potegne parkrat jezno in slišno ter mi vrne vložek, ne da bi kaj rekel. Čez par trenutkov me spet ostro pogleda s svojimi vodeno sivimi očmi, podolgasti obraz se mu razmaje, ustnice se mu zagibljejo in prav suha zahvala se mu kar siloma spesne z jezika.

"Hudo je!" se mu še utrga iz prs ter hitro zmakne svoje oči z mene in nemudoma se mi je zdelo, da mu je bilo žal teh besed. Ali led je bil prebit in začela sva se pogovarjati skoro popolnoma malomarno, ali vendar pa previdno.

"Že skoro tri mesece blodim po svetu," mi zaupa še vedno nekam nezaupno.

"Tri mesece?!" se nemalo začudim jaz. "Pa počemu?" ga še vprašam.

"Počemu?!" se v njem nekaj upre. "Svojo ženo iščem," se mu izvije iz prs s takim srdom in sovraštvom na uvelem in zgrbančenem obrazu, da se nevede in nehote malo odmaknem od njega.

"Kje se pa je uboga stara ženica zgubila?" ga vprašam povsem nedolžno.

"Stara ženica!?" zavpije s tako odurnim glasom, da so se tega prestrašili vsi ostali ljudje na vozu. "Stara ženica!" se zakrohota in zareži obenem. "Mlada in lepa," še doda skoro potihoma, a v njegovih očeh zagori ogenj neukrotljive strasti in brezmejnega sovraštva. "Stara dvaindvajset! Kača!" sikne kakor razdražen gad vijoč se v plamenih svoje razpaljenosti. "Dva tedna po poroki je šla," pripoveduje že upehan, ali vendar še vedno razvnet. "V New Yorku je. To ji poplačam!" de preteče. "Ubijem jo!" skoro zarjove starec, potem pa spet postane kakor nekaj iz kamna.

"Ubijem jo!" mi je zvenelo po ušesih še tedaj, ko me je voz pripeljal na cilj te poti, ter se čudil čudnim potom človeškega življenja in človeške neumnosti.

Tisti večer sem prebil potem pod gostoljubno streho prijaznega doma v prijetni družbi z go. Kernovo in g. drjem. Kernom. Le malo pred polnočjo sem se vrnil v hotel, koder sem prenočil.

Sledeči dan sem opravil svoje posle, obiskal dokaj slovenskih urednikov, med katerimi sem se počutil kakor doma. Bili so mi vsi prav prijazni in naklonjeni v vseh ozirih, za kar se jim iskreno zahvaljujem. V tujem kraju potrebuje človek mnogo več prijaznosti kakor pa doma, kjer že tako in tako naletiš redkokdaj nanjo.

Govoril sem z gg. Gornikom in Travnom, ki sta uradnika v tajništvu Slovenske dobrodelne zveze. Oba sta zelo razumna in prikupna rojaka.

Sešel sem se z g. Frankom Oglarjem ter prebil par lepih ur v prijetni družbi z njim. Pokazal mi je svojo trgovino z železnino, ki je prav vzorno urejena in bogato založena. G. Oglar je živahen pripovedovalec, zabaven družabnik in prav razborit človek. Svojo razumnost je vrh tega pokazal še s tem, da si je naročil tri izvode mojega besednjaka.

Sestal sem se s predsednikom Ameriške bratske zveze g. Jankom Rogljem, ko se je udeležil sestanka, ki se je tikal mojega besednjaka. Za to se mu iskreno zahvaljujem.

Bil sem tudi na domu slovenskega pesnika in glasbenika g. Ivana Zormana, kjer je ob prijetnem pomenku prehitro prišel čas mojega odhoda iz Clevelanda proti domu.

Žal mi je, da nisem mogel govoriti s Terbovcem, ki je urednik "Nove Dobe". Ko sem pozvedoval po njem, so mi rekli, da je v bolnišnici. Želim mu skorajšnje okrevanje. Bolezen ni nevarna.

DELO, PRI KATEREM NI ODDIHA

Vsi, ki imajo opravka z vladnim načrtom za oboroževanje Zed. držav in za podpiranje Anglije, paudarjajo, da v aeroplanski industriji ne sme biti za nikogar oddiha. Nemčija trdi, da ima 15 bojnih letal napram enemu angleškemu. Njena produkcija na tem polju je ogromna. Zed. države jo bodo dohitele šele čez nekaj let, pravijo veščaki. Na gornji sliki je del aeroplanske delavnice v Santa Monici, Calif., kjer se izdelujejo sedaj samo bojna letala.

"NEMŠKI ŽIVLJENSKI PROSTOR"

Nemčija si je za svoj "življenski prostor" in "novi red" osvojila, podjarmila, ali pa vzela v "zaščito" sledeče dežele:

Avstrijo, Češko - Moravsko, Slovaško, Poljsko, Dansko Norvežko, Belgijo, Nizozemsko, Luksemburško, Francijo, Madžarsko, Rumunijo in Bolgarijo.

Dalje je pod nemškim vplivom Španija, v ekonomski službi tretjega rajha pa tudi "nevtralne" evropske dežele, kot Jugoslavija, Švedska in Švica.

Vsled Mussolinijevih polomov na bojiščih je postala tudi Italija podložna Nemčiji.

Kar se tiče kontinentalne Evrope, je torej vsa spremenjena v "nemški življenski prostor", razen Grčije, ki se še upira, in pa Rusija, katera pa Nemčijo zalaga z živili, surovinami, oljem itd.

Finska, ki je tudi še neodvisna, je v negotovosti. S svojim izvozom mora služiti Nemčiji in Rusiji.

V Evropi je še ena dežela — Portugalska, ki ni pod osiščem. Toda Hitler s svojimi strategi dostikrat premišljuje, če ne bi bilo najboljše udariti preko Španije tudi po nji. Portugalska je že dolgo smatrana za angleško sfero vpliva.

Enako kani Hitler osvojiti Turčijo, ako ne z lepa, pa z grda.

Toda če Nemčija ne premaga Anglije, nego omaga v vojni, bodo vse te njene pridobitve odletele od nje kot ptiči z drevesa.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Rev. John A. O'Brien, profesor na univerzi Notre Dame, je eden najenergičnejših propagandistov proti Veliki Britaniji. Minule tedne je govoril na naštetih shodih proti "lend-lease billu" in dokazoval, da je podpora Angliji nesmiselnost, sploh, da je to zločin nad Zed. državami. Rev. O'Brien se predstavlja za nekakega predstavnika katoliških Ircev. Na shodu v Madisonu je trdil, da Irska ostane "nevtralna" in da se bo dala vojnih oporišč nikomur. Rada bi jih namreč Anglija v svrho protektiranja svojega prometa ob irskem obrežju. Toda Irska jih ne da. Pa je v zmoti. Ako Anglija pade, bo konec tudi neodvisnosti irske države.

Kralj Victor Emanuel bo kmalu ob vse svoje cesarstvo v Afriki. Njegovim ljudem slaba prede ne le v Libiji, nego tudi v Eritreji, Somaliji in Etiopiji. Izgleda, da bo Haile Selassie kmalu v Addis Ababi in se dal znova oklicati za cesarja. Italijo najbolj skrbi, kaj bo v teh deželah z njenimi kolonisti, ki so se polastili najboljše zemlje in domačine pa spremenili v tlačane in hlapce. Iz Kaira v Egiptu poročajo, da kjer mogoče, ščiti italijanske koloniste angleško vojaštvo. Kjer pa tega varstva ni, je nevarnost, da bodo zmagoviti domačini Italijane poklali, ker jih smrtno sovražijo.

PREMIŠLJEVANJE NAVADNEGA SRBSKEGA VOLA

(Nadaljevanje s 4. strani.)

ja! Tudi on se baha in hvali z vstajo, posebno pa s tem, da je njegov praded kot redek junak padel v vojni za osvobojenje. Ali je mar to njegova zasluga? Njegov praded je imel pravico, da bi se ponašal, ali on je nima; njegov praded je padel, da bi mogel biti svoboden moj gospodar kot njegov potomec. In on je svoboden, ali kaj pa počne v tej svobodi? Ukrade tuja drva, sede še sam na voz, jaz pa vlečem njega in drva, on pa lepo spi na vozu. Zdaj je prodal drva, pa pije žganje, ne dela nič in se ponaša s svetlo preteklostjo. A koliko je bilo med vstajo poklanih mojih starih, da so se hranili borci, pa ali mar niso tudi moji stari v tistem času vozili vojne potrebščine, topove, hrano, pa nam vendar ne pade v glavo, da bi se mi kitili z njihovimi zaslugami, ker mi se nismo spremenili, mi tudi danes izvršujemo svoje dolžnosti, kakor so jih vestno in potrpežljivo opravljali naši stari.

Ponašajo se s trpljenjem svojih prednikov, s petstoletnim suženjstvom. Moj rod trpi, odkar je na svetu, trpimo tudi mi, dan za dnem hlapčujemo, pa nikdar ne obešamo tega na veliki zvon. Pravijo, da so jih Turki mučili, klali, nabadali na kole, pa tudi moje stare so klali Turki in Srbi, pekli in bogve na kakšne načine še mučili.

Ponašajo se z vero, a ne verujejo nič. Ali sem morda jaz in moj rod kriv, da nas ne spremejo v krščansko vero? Vera jim pravi "ne kradi!", a evo moj gospodar krade in pije za denar, ki ga je dobil za ukradeno blago. Vera jim nalaga, da delajo dobro bližnjemu svojemu, a delajo drug drugemu le zlo."

Globoko je vzdihnil vol, tako da je njegov dih dvignil prah s ceste.

"Ali mar" — grebe on dalje v svojih žalostnih mislih—"nismo jaz in moj rod boljši v tem od njih? Jaz nisem nikogar ubil, nikogar obrekoval, nikomur nisem nič ukradel, nikogar nisem odpustil iz službe ne krivega, ne nedolžnega, nobenega deficita nisem napravil v državni blagajni, nisem šel v nepravo poravnavo, nisem zaprl nobenega nedolžnega človeka, nisem razžalil svojih tovarišev, nisem se izneveril svojim volovskim načelom, nisem po krivem pričal, nisem bil nikdar minister in nisem napravil nič slabega državi, a razen tega, da nisem nič slabega storil, delam celo dobro tistim, ki meni zlo delajo. Mati me je otelila, pa so mi takoj zlobni ljudje jemali še materino mleko. In mi vendar kljub toliko mukam vlečemo ljudem vozove, jim orjemo in jih hranimo. Pa vendar nihče ne prizna teh naših zaslug za domovino..."

Vol je sklonil glavo, in kakor da bi se nekaj zamislil, jo zopet dvignil, jezno šmrknil skozi nos in pogledal, kot da ima nekaj važnega na jeziku, pa ga to muči; nenadoma vesèlo zamuka:

"A, zdaj vem, to bo" — in prede dalje svoje misli:

"To je tisto: ponašajo se s svobodo in državljanskimi pravicami. O tem je treba resno razmisliti!" Misli, misli, pa nikakor ne gre. V čem so te njihove pravice? Ako jim policija odredi, naj glasujejo, tedaj glasujejo, pa mi bi tudi mogli zamukati: "Zaaa!" A ako jim tega ne odrede, ne smejo glasovati, niti se vmešavati v politiko kakor mi ne. Mi vsaj zamukamo in zamahnemo z repom, če nam ni prav, oni pa nimajo niti toliko državljanske korajže. —

Tedaj je prišel iz krčme gospodar. Pijan je, opoteka se, motne oči ima, govori neke nerazumljive besede in opotekajoč se gre k vozu.

"Evo, kako ta ponosni potomec uporablja svobodo, ki so mu jo predniki s krvjo izvojevali! Ajde, moj gospodar je pijan in krade ali kako jo drugi izkoriščajo? Nič ne delajo in se ponašajo s preteklostjo in zaslugami svojih starih, pri katerih niso prav nič udeleženi, niti toliko, kolikor sem jaz.

A mi voli smo ostali prav tako dobri in koristni delavci, kakor so bili naši stari. Voli smo, to je, ali mi se smemo ponašati vsaj s svojim današnjim mučnim delom in zaslugami."

Globoko je vzdihnil vol in pripravil vrat za jarem.

V nedeljo 20. aprila prireditev federacije ABZ

Chicago, Ill. — Tu bo imela v nedeljo 20. aprila dopoldne zborovanje federacija društev ABZ (prej JSKJ). Po konferenci pa se prične zabavni program v American Bohemian Hall, 1436 W. 17th St. Govornik bo Anton Zbašnik.

Radio je luksus

Radio aparati stanejo v Juslaviji veliko več kot v Zed. državah, Vrh tega morajo lastniki plačevati mesečno za uporabljanje teh instrumentov tudi visok davek, češ, da je radio luksus. Kdor tega davka ne zmore, mora radio aparat izročiti v shranitev davčni oblasti.

Število članstva KSKJ

KSKJ, ki je druga največja slovenska podporna organizacija, je imela 31. decembra lansko leto v obeh oddelkih 37,093 članov in $4,481,172.10 imovine.

Naši in drugi problemi

Chicago. — Kako se nam bo mogoče ravnati v kritičnih dneh, ki so pred nami? Kaj naj storimo kot organizirano delavsko gibanje? V katerem oziru lahko našemu pokretu največ koristimo?

Ta in še mnoga druga vprašanja so ne le splošnega pomena nego tudi "naši problemi".

O njih bomo razpravljali na seji kluba št. 1 JSZ ta petek 28. marca. Diskuzijo otvori Ivan Molek.

Člane in članice vabimo, da pridejo na sejo takoj ob pričetku, to je ob 8., ker bodo na dnevnem redu zelo važna poročila. — **P. O.**

Pošta v vojnem času

Neki naš rojak v Chicagu nam je izročil pismo svojega brata z Dunaja, ki piše med drugim: "Prav srčna hvala za poslano, kar si oddal lansko leto, dobil pa sem šele letos 26. novembra."

Brat v Chicagu mu je poslal ameriški petak, a predno je dospel tja, se je znižal v 12 mark in 30 fenigov.

Odgovoril je z Dunaja koncem novembra, v Chicago pa je pismo dospelo 4. februarja. Šlo je z Dunaja v Ameriko preko Rusije in Sibirije.

Pismo je sestavljeno silno oprezno. Komaj, da iz njega razvidiš, da je vojna v Evropi. Je deloma slovensko, deloma nemško. Nič zabavljanja, nič pritožb ni v njemu, razen, ako znaš zelo spretno čitati med vrsticami. Cenzorji so imeli z njim mnogo opraviti. To se vidi na kuverti.

V Angliji veliko novic, a malo papirja

Veliki dnevniki v Angliji so do sedanje vojne obsegali od 24 do 36 strani in včasi več. V tej vojni so prostor znižali na šest strani, a sedaj je vsled nemške blokade nastalo tolikšno pomanjkanje papirja, da so si obseg znižali na štiri strani, novic pa je več ko kdaj prej. Pa jih nimajo na tem malem prostoru kam stlačiti. Vrzel nadomešča radio.

V Angliji zmanjkuje tudi krme za živino

Ker v Angliji zmanjkuje tudi razne krme, je treba mnogo živine poklati. Potrebni dovoz je občutno zmanjšan vsled nemških podmornic.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

MAREC

DETROIT, MICH. — V nedeljo 30. marca koncert "Svobode" v Slovenskem delavskem domu na Liverois.

APRIL

CLEVELAND, O.—Koncert "Zarje" v nedeljo 6. aprila v SND na St. Clair Ave.

BRIDGEPORT, O. — Maskoslavje kluba Naprej št. 11 JSZ v soboto 26. aprila v Boydsvillu.

MAJ

CHICAGO, ILL. — Koncert Save, v nedeljo 11. maja v dvorani SNPJ.

BARTON, O. — Zborovanje vzhodnoohijske konferenčne organizacije Prosvetne matice in JSZ v nedeljo 25. maja.

JUNIJ

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 22. junija pri Keglu v Willow Springsu.

JULIJ

CLEVELAND, O. — Piknik kluba št. 27 in "Zarje" na izletniških prostorih Federacije SNPJ v nedeljo 6. julija.

AUGUST

STRABANE, PA. — Piknik kluba št. 118 JSZ v nedeljo 17. avgusta v Drenikovem parku.

NOVEMBER

CLEVELAND, O.—Koncert "Zarje" na Zahvalni dan v četrtek 20. novembra v SND na St. Clair Ave.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik radevolje popravili.

CALIFORNIA.

Fontana: Anton Blasich.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.

COLORADO.

Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Fr. Boltezar.
Walsenburg in okolica: Frank L. Tomšič.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Bizjak, Joseph Drasler, Joseph Oblak, Chas. Pogorelec, Peter Verhovnik, Frank Zaitz in John Rak.
Cicero-Berwyn: Kristina Turpin.
La Salle-Oglesby: Frank Martinjak in Anton Udovich.
Springfield: Joseph Ovca in John Goršek.
Virden: Fr. Ilersich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.

INDIANA.

Clinton: Ignac Spendal.
Indianapolis: Mary Stroj.

KANSAS.

Arma: Anton Šular.
West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.

Detroit: John Zornik, Joseph Klarich in John Plachtar.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Terán.

MONTANA.

East Helena: Joseph Mihelich.
Klein: Peter Yellar.
Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW JERSEY.

Elizabeth: Amalia Oblak.

NEW YORK.

Gowanda: James Dekleva.

OHIO.

Akron-Kenmore-Barberton Mike Kopach.
Blaine: John Vitez.
Bridgeport: Joseph Snoy.
Cleveland: John Krebel, Anton Jankovich, Jennie Dagarin in Joseph Lever.
Girard: John Kosin in John Bogatay
Glencoe: Albina Kravanja.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.
Piney Fork: Frank Završnik.
Warren: Joseph Jež.

PENNSYLVANIA.

Aliquippa: Geo. Smrekar.
Burgettstown-Slovan: Joseph Krmel.
Cambria in Somerset okraj: Frank Cvetan.
Crafton-Moon Run: Jennie Jerala.
Canonsburg-Strabane: John Terčelj in Marko Tekavc.
Export: Jos. Britz.
Forest City: Anthony Drasler Jr.
Point Marion: Tony Zupančič.
Herminie: Anton Zornik.
Imperial: Frank Auguštin.
Johnstown in okolica: Andrew Vidrich, John Langerholc in Ilija Bubalo.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Lawrence: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Meadowlands: Martin Baitz.
Park Hill - Conemaugh: Frank Podboy.
Sharon: Joseph Cvelbar.
Sygan: Lovrenc Kavčič.
Potovalni zastopnik Proletarca, Ameriškega družinskega koledarja in Majskega Glasa za zapadno Penno Anton Zornik, **Herminie, Pa.**

WASHINGTON.

Seattle: Lucas Debeljak.

WEST VIRGINIA.

Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.

WISCONSIN.

Milwaukee in West Allis: Louis Barborich.
Sheboygan: Fr. Stih.
Willard: Mike Krultz.

WYOMING.

Kemmerer in okolica: Anton Tratnik in John H. Krzisnik.
Rock Springs: John Jereb.

Listen to
PALANDECH'S YUGOSLAV-AMERICAN RADIO BROADCAST
Every Saturday, 1:30 to 2:30 P.M.
STATION *WHIP*
1480 kilocycles
(First Station on Your Dial)
• Featuring a program of •
Yugoslav Folk Music

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave
CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

POSLUŠAJTE
vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

A Yugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
OFFICIAL ORGAN OF
J. S. F. And Its Educational Bureau

PROLETAREC

EDUCATION
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 1750 Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL., March 26, 1941 VOL. XXXVI.

Coal Miners Ask $1-Day Raise

The current contract between the 350,000 soft coal mine workers in the Appalachian area and the operators expires at midnight, March 31, by which time it is hoped a new contract will be signed.

Through the biennial Appalachian Joint Wage Conference, negotiations for a new contract calling for a $1 day increase in wages, vacations with pay, a guarantee of 200 working days a year and other improvements, began in New York on March 11.

The Appalachian Joint Wage Conference is the largest collective bargaining agency in the United States. It represents about 350,000 mine workers in the Appalachian area and an additional 150,000 in outlying districts. The Appalachian operators represent approximately 70 per cent of the nation's bituminous tonnage.

Two days after the conference opened the operators announced their rejection of the miner's demands, making a counter-proposal, that the present agreement be extended for another two years.

John L. Lewis, of the United Mine Workers Union, immediately replied that this couter-proposal was entirely unsatisfactory as any basis for settlement. On behalf of the UMWA, however, he offered to keep the mines working under present conditions beyond the contract expiration date of March 31, if an agreement was not reached before that date—with changes that might later be agreed upon to be made retroactive to April 1.

This proposal was voted down by the operators, and the miners' wage demands were referred to subcommittees of four from each side for further negotiations.

A similar proposal to continue work beyond the expiration of the agreement was made by the Mine Workers two years ago, but the refusal of the operators to agree to it then resulted in a prolonged lockout.

In presenting the miners' demands, Lewis declared that they did not want to repeat the experience of the last war, when record profits were piled up but the Mine Workers "were forced to fight the rapidly rising living costs . . . on wage rates far below those paid in comparable industries, simply because out of patriotism they signed a period-of-the-war agreement."

Lewis warned that there is likely to be a "different economic aftermath" to this war to that which followed the last war.

"There must filter through into the pay envelopes of the men who man the mines, factories and other services a larger share of the profit-producing leverages that result from steady operations, regardless of what has heretofore been determined by engineers' charts and graphs as labor's share of increased volumn," he said.

The Mine Workers did not press any demand for a shorter workday, but declared that "without sacrificing the principle of the six-hour day," they were willing to extend the present seven-hour, five-day week for another two-year period.

Their demands included the following:

1. An increase of 12c a ton in combined cutting and loading rates, and an increase of $1 a day for all day men.

2. A guarantee of not less than 200 working days a year.

3. Two weeks annual vacation with pay.

4. Seniority provisions, calling for priority rights to jobs, in event of layoffs, on basis of length of service.

5. Right of Mine Workers safety committees to inspect any mining operations and authorize stoppage of work when dangerous conditions are found.

6. Elimination of existing inequitable differentials within and between districts, including north-south differentials.

FRANCE VERSUS BRITAIN

When a man is hungry and has money in his pocket the logical action is to go to the nearest grocery store and buy food. And if somebody tries to prevent him from doing that it also is logical that he should fight.

That is the position in which France now appears to be at the present time.

France wants to import food. Britain wants to maintain the blockade of Europe which is preventing France from getting food. So French officials (egged on probably by Nazi rulers) are talking about using their battleships against the British.

We do not want to appear ridiculous, so we shall not discuss this dilemma in the light of simple justice and absolute right. The world is at war and justice and right are not arbiters of nations in wartime.

What we do want to say is that the French threat to Britain gives us a creepy feeling and the thought that "we just ain't seen nothin' yet."

Just how widespread will be the poverty and destruction of war before peace and order again come to the world is an unanswerable question. We Socialists have been warning for many years that the second World War might mean the end of civilization, and we are unhappy at the prospect of being true prophets.

Surely the rulers of nations have got the common herd into an awful mess. And surely, too, what has come to pass—to say nothing of what may lie ahead—out-horrors even the worst charges which antis hurled against Socialists in former years.

Today humanity is paying a big price for permitting the international private-profit racket to run its course. People who rejected Socialism and maligned Socialism have some explaining to do. —Reading (Pa.) Labor Advocate.

SSPZ European Film To Be Shown Sunday

CHICAGO. — Old folks to whom the memory of their homeland is still dear will have an opportunity to see once again the beautiful scenes of their native land in a technicolor film taken in Jugoslavia last year by the famous Slovene artist, Božidar Jakac.

The film will be shown by the SSPZ United Lodges of Chicago, Sunday afternoon, March 30, beginning at 3 p. m. Masonic Temple (West 23rd & Millard), is the location. All members of the SSPZ and others are invited. Admission will be 25 cents.

The younger folks, too, will find a common interest in this film of Jugoslavia.

BRANCH NO. 1 JSF, MEETS FRIDAY

CHICAGO.—The regular monthly meeting of Branch No. 1 JSF, will be held this Friday, March 28, at the Slovene Labor Center, beginning at 8 p. m. Members are urged to attend promptly in order that sufficient time will remain for the discussion period after the meeting.

Continuing the discussion of last month on Democracy, Ivan Molek will lead off with "Political Democracy in the U. S.—Past and Present," after which a general question and answer period will follow.

Members who missed the last meeting, be sure to attend this one, as you are missing out on some very informative talks.

More News About Soc. "Zarja's" Concert

CLEVELAND.—Come one, come all! Where? To the Slovene National Home on St. Clair Ave. Why? Because "Zarja" is staging a concert and operetta. When? Sunday, April 6, at 3:30 p. m.

The chorus will sing a number of songs, while duets and solos will engage some of the special "Zarja" talent.

The younger members are preparing a skit which supposedly takes place in the Slovene homeland. Women folks are on their way to the river to wash clothes while the men are striking out for the open fields. Beginning early in the morning, it comes to a close with the setting of the sun. All characters will be dressed in Slovene costume.

Title of the operetta is "Povodnji mož." It tells the story of a cobbler and his lazy wife, who has a sharp distaste for work of any kind. A hilarious climax is reached when the cobbler and his wife foolishly and unsuspectingly waste the three wishes granted them by the magical "Povodnji mož." Characters are: Andrew Turkman, as the cobbler; Josephine Turk, as the cobbler's wife; Tony Perusek and Sophie Turkman, as a neighboring couple.

After the program there will be dancing to Jonny Pecon's Orchestra. Tickets can be purchased from any "Zarja" member.

Why not spend an enjoyable afternoon and evening with us on April 6?

Donna Slabe, Publicity Com.

Branch 11 JSF, Prepares For May Day Celebration

BRIDGEPORT, O.—The May Day celebration of Branch No. 11 JSF, this year will also be a 15th anniversary jubilee, for it is over fifteen years ago that the Branch was first organized, on Nov. 29, 1925.

The affair will be held in Boydsville on Saturday, April 26. An orchestra from Cleveland has been secured for the occasion and undoubtedly many Clevelanders will be among the audience.

All of our friends, locally and in the surrounding neighborhoods, are requested to reserve this date and join our celebration.

Joseph Snoy.

NORMAN THOMAS BROADCASTS

CHICAGO. — The Socialist Party announces that for 13 weeks, starting March 16, Norman Thomas will be on the air every Sunday afternoon, from 4:30 to 4:45 p. m., over station WHIP, a 1480 kilocycles station with good coverage of Illinois, Indiana, Iowa, Wisconsin and western Michigan.

Plans are being made by the Call Radio Bureau for a national series of electrically-transcribed talks which will be carried by nearly 40 stations, to be announced later.

JSF Conference Date Selected for Ohio

BARTON, O.—May 25 has been selected for the conference of JSF Educational Bureau affiliated organizations in Ohio this year. It will be held in Barton, Ohio. More details later.

CONCERT DATES

MARCH 30

Detroit.—The labor chorus "Svoboda" will present another of its annual concerts at the Slovene Worker's Home on Livernois Ave.

APRIL 6

Cleveland. — Socialist Singing Society "Zarja" will give its Spring Concert at the Slovene National Home on St. Clair Ave. The operetta "Povodnji mož" is being featured.

MAY 11

CHICAGO.—"Sava" will present its Spring Concert at the S. N. P. J. hall, 2657 S. Lawndale Ave., likewise featuring an operetta "Snubači," along with some brand new songs the chorus has added to its repertoire in recent months.

Valtin's Book

A Review of Jan Valtin's "Out of the Night"

By WILLIAM E. PATTON

Many ex-comrades have written the story of their experiences and skullduggery while in the Communist party, but Valtin has done the most beautiful job of any of them. The story at times makes the hair stand on end and is a superb piece of work. Regardless of the truth or falsity of his charges it is a book that should be read and it will certainly not do the Party any good, nor the Nazis either.

The Communist disregard for the lives of workers is one of the main features of the book. The armed uprising in Germany in 1923, instigated by the Party and known to be hopeless, resulted in the slaughtering of thousands of workers, poor dupes who were under the delusion that they were dying for socialism.

The story also deals with the attack on the Social Democrats by the Commies and Brown Shirts working side by side. When the writer protested this policy he was reprimanded by Party leaders and told that the Social Democrats were the worst enemy that the Party had and must be destroyed. Hitler was considered a mere screwball who could be disposed of conveniently later.

The murder and kidnapping of workers, both in and out of the Party, is another shocking episode. Sincere, revolutionary workers whose only crime was in having an idea not marked "Made in Moscow" were disposed of like cattle in the stockyards.

Valtin tells how he wrecked the Swedish Seamen's Union on orders from the Kremlin. On the completion of the job, with the seamen forced back to work for lower pay and the union busted, he received a wire from his superior, "Well done, Comrade."

Valtin finally got into the Gestapo on orders from the Party, but the Nazi were not so dumb. They held Valtin's wife and child as hostages against any dereliction on his part.

When he broke with the Party in Copenhagen, he was held in a small cottage as a prisoner until such time as a Russian ship arrived to smuggle him into Russia. He escaped by setting the house afire. His Gestapo papers which he had turned over to the Party on his "escape" from Germany had his picture, fingerprints, etc., displayed on them. His picture was printed in Communist papers throughout the world under the title, "ON THE WATCH, GESTAPO!" This was a beautiful piece of ratting and the Germans put his wife into a concentration camp at once. She died a few months later and the child is now a ward of the government.

Of Nazi Sadism

The reader will need a strong stomach when he comes to the part where Valtin is a prisoner of the Gestapo. It is one of the most horrible pieces ever written and reminds one of Herman Melville's remark, "Man is the most bloodthirsty and ferocious animal on the face of the earth." To say nothing of sadistic.

Commies Yell, "Deport"

At the present time the Daily Worker and lesser Commie rags are screaming for Valtin's deportation. (Not for Mr. Browder or Harry Bridges, of course.) Also yelling for the law to take its course is New York's PM, which was supposed to have come out from under Communist domination. Valtin's return to Germany will mean that he will not be troubled with dandruff any more and he won't need Listerine. However, the royalties which he is collecting should enable him to fight his case successfully.

("Out of the Night" has reached an estimated 30 million readers through Readers Digest and two successive issues of Life Magazine, both of which carried condensations of the book. Movie rights, it is reported, have been sold for $75,000. Paul Muni and Claudet Colbert will be starred.)

JUGOSLAVIA GIVES IN TO AXIS DEMANDS

Swept by waves of turmoil and discontent, and unable to replace ministers who have resigned from the cabinet rather than sign up with the Axis, Jugoslavia is experiencing a grave internal crisis.

The agreement Jugoslavia is asked to sign would be a passive but effective alliance with the Rome-Berlin-Tokio axis.

Both economic and semimilitary aid is involved in the offer, some sources claim, while another version of the deal states that full axis membership is involved in everything except that Jugoslavia will not provide active military aid to the axis and troops would not cross Jugoslavia to attack the Greeks, although transportation of war supplies across the country and passage for hospital trains would be permitted.

After a stormy all-night cabinet meeting, three ministers have resigned, giving Regent Prince Paul a free hand to pick others who would be more likely to approve a German alliance. No one to replace them could be secured. A fourth cabinet member who voted against acquiescence to Germany, and the minister to Russia are said to have sent in their resignations.

Objecting ministers were Dr. Budisavljevich, social welfare; Dr. Branko Cubrilovitch, agriculture, and leader of the Serb Peasant party, and Prof. Mihajlo Konstantinovitch, justice.

The pro-German newspaper Vreme gave its version of the agreement as follows:

1. Jugoslavia will join the axis pact.

2. Other signatories will guarantee Jugoslavia's territorial integrity and independence.

3. Jugoslavia will be specifically exempted from military clauses of the pact.

4. At the end of the war other signatories will agree to consider Jugoslavia's aspirations for an outlet to the Aegean sea.

A supplement to the plan, Vreme says, will specify:

1. Jugoslavia will allow the transportation of war materials thru her territory as well as hospital trains, waiving the right to stop or examine such trains.

2. Jugoslavia will agree immediately to halt all antiaxis propaganda within her frontiers.

The agreement was to be signed in Berlin or Viena in the early part of this week.

A new angle developed when Greece warned Jugoslavia that allowing passage of German troops would be considered a "hostile act."

Planned in much the same way as the Czechoslovakia grab, it is as plain as a wart on a bride's nose that the Nazi spider is laying its web with typical well-known trickery.

Louis Adamic Writes of Italian Nationality

CHICAGO.—**This Week Magazine,** Saturday supplement of the Chicago Daily News, featured an article by Louis Adamic on its inside cover page of a recent edition. The article is titled "And Proud Of It!" and deals with the problem of race discrimination in this country as Mussolini's blundering brings it to bear upon Italian citizens of the United States.

The author mentions such patriotic heroes of Italian descent as Garibaldi and Mazzini, and compares them with men of the calibre of Washington and Jefferson to show that the Italians were courageous fighters under Garibaldi when they were fighting for liberty, because liberty was a good cause—a much better one than their present cause, which is a bad one.

It would be simply great if old-stock Americans knew more about such "foreigners" as Mazzei, Pulaski, Haym Salomon, von Steuben and many others, the author states.

"It would free many of them of prejudice and intolerance toward the newer stocks. It would keep them from passing ignorant remarks about Italian, Polish, Jewish, German and other kinds of Americans—remarks inspired by events in Europe.

"It would help us all to realize that America is the creation of people who came here from all over the world, that in a sense we are all immigrants here, and that we need to accept one another as integral parts of this country, regardless if our name happens to be Simpson, Dirocco, Goldberg, Zamblaoskas or Starzinsky . . ."

During twenty-seven years in this country Adamic has covered a great deal of territory in connection with gathering material for his books. He has covered every state in the union, and crossed the Rio Grande for "The House In Antigua." He is traveling at present in preparation of a new book.

Chicagoans have seen and heard Adamic in the news reels in local theatres recently.

Natural Course

Weather report for slum dwellers: Rain followd by snow, followed by pneumonia, followed by doctors' bills.

Try It

The idea of a cooling off period before striking has few if any parallels in business.

Try to ask the light company for a cooling off period when the electric bill is due. They'll give you a blackout.

Nature hath given men one tongue but two ears, that we may hear from others twice as much as we speak.—Epictetus.

◆◆ SAVA NOTES ◆◆

By A. SAVANKA

Our Spring Concert will introduce much new talent, for the special numbers and the operetta, "Snubači" also, will be composed of newcomers and singers who have never made their bows outside the regular group renditions. We are all enthused and are anticipating much pleasure in seeing them perform. Last concert Ed Drasler made such a fine impression with his singing and acting in "Povodnji mož" that he had everybody talking. This concert another "star" may be born in "Snubači."

Thursday nights are reserved now until concert date, May 11th, for special rehearsals for the "second" part of our program. Things are beginning to hum real tunefully. And the mixed octette will be rehearsing these evenings the beautiful strains of "Schubert's Serenade," which one never tires of hearing or singing, and two other English songs. The rest of the program will be confined to the Slovene songs.

*

A promise was made to keep the pens busy these weeks, turning out publicity notes on our oncoming concert. Marya already had a fine account of it in the Slovene section the past week, and I cannot help but comment on how well Marya writes her native Slovene language. She should take pride in her ability.

But—we could write until doomsday—praising and talking about our contemplated event, and have an audience that would fill but a cubbyhole. So—out we must go and sell tickets! To sell tickets is the only assurance of an audience that will fill the SNPJ auditorium, on the not too beautiful (we hope) Sunday afternoon in the merry month of May.

*

Our art scholar, Leo Vider, who by the way also sings tenor in our chorus, has favored us again with attractive, special sketches for our concert placards, which will instantly catch the eye of each passerby. Soon they'll be decorating the windows of our neighborhood stores. Should I say —"watch for them"? . . .

*

We're very much interested in Cleveland "Zarja's" Spring concert, and especially would enjoy seeing them present "Povodnji mož," which was our musical vehicle last concert. While we were whispering during rehearsal, which is something we can hardly refrain from doing, Mrs. Miško, who played "Urša" so well, said, "I sure would like to see them perform! I wonder how their "Urša" will keep the "klobasa on her nose?"

The Slavic-American Music and Dance festival was held at the Chicago Civic Opera House recently. It was supposed to have been a gigantic unity day of all Slavs, but the response in attendance was so obviously poor in this spacious Civic Opera House, that the people were asked to come down from the top balcony and select choice seats on the main floor. It certainly was disheartening to look down from the fifth floor and see such a small scattering of people in the expensive main floor seats.

What caused this "disunity"? Someone said the Czechs refused to cooperate because they weren't allowed to run the show, and that it was communistic in color, because the Russians were the featured nationality! Whatever the reason, this last one is most absurd, for the affair had more of a clerical tinge than any other. The program began with a "prayer for Slavia," and ended with 'God Bless America."

However, the Russian Chorus, under direction of Mme. Margarita Agreneva-Slaviansky, deserved foremost program consideration, for they were the outstanding performers of the festival. The chorus which is composed of over seventy singers, is well-trained, and their pianissimo singing is beautiful. And never have I seen such dazzling, colorful, extravaganza in costumes, which almost distracted one's attention from the fine singing, for their sparkling brightness was a spectable in itself. The costumes evidently were replicas of the Russian Imperial Court Choir.

We have been accustomed to hearing the finest operatic performances from this Civic Opera stage, and perhaps that is the reason we expected more than we should have. There was not much difference in the quality of voice of the soloists, that is, they were almost all on a level plane, and at this evening performance it would be difficult to say that either this or the other one was better or more effective or appealing. The entertainer, Edo Ljubich, from the Yar restaurant was most enthusiastically received, but that because of his simple Russian folk-songs and personality.

Ann Beniger, who was the only Slovene on the program, sang two Slovene songs, "Gor čez jezero" and the whimsical "Ptička" by Parma. Miss Beniger is on the threshold of her career, and if she keeps her heart and mind full of determination and inspiration, she will someday make her operatic debut on this very stage of the Chicago Civic Opera House.

IN THE NEWS

NATIONAL RAILWAYS OF MEXICO IN GOVERNMENT HANDS AGAIN

According to the International Press Bulletin, issued by the Mexican Revolutionary Party, Mexico's National Railways are again in the hands of the Government, since Gen. Enrique Estrada, Senator of the Republic, has been given charge of managing the department.

Managed for the past three years by the Workmen's Administration, this new step in Mexico's railway management is said to comply with the wishes of Gen. Manuel Avila Camacho, President of the Republic, who has decreed the Law which establishes this New Administration.

BLAME ALLIS-CHALMERS FOR LONG WALKOUT

Refusal of the Allis-Chalmers Manufacturing Co. to accept a government-sponsored compromise was cited last week as the stumbling block to settlement of the two-month-old strike conducted by Local 248, United Automobile Workers.

The compromise was worked out in Washington, and accepted by the strikers at the suggestion of UAW leaders and the Office of Production Management.

Ed Hall, UAW international representative, said the company's reservations "would nullify the entire Washington formula, which was designed to cover and did cover, the union's demands for a guarantee of union security.

"The company says it will negotiate, but states in advance what results the negotiations must have. That is not negotiation."

COST OF LIVING GOING UP

For more than a year prices of things bought and used by the housewife have been slowly but surely edging up. Some meat prices are up nearly 20 per cent. During the first week of March, according to the Department of Labor, the wholesale price of food took a spectacular jump of nearly 4 per cent and the increase will be reflected in retail prices a little later. Rentals in many sections are reported to be skyrocketing, and sharp advances are predicted for clothing and house furnishings.

HILLMAN HITS MYTH OF 'LABOR SHORTAGE'

Sweatshoppers who had been clamoring about a "shortage" of skilled workers as an excuse for breaking down labor standards were handed a stiff jolt last week by Sidney Hillman, associate general director of the defense program.

"There used to be a lot of hullabaloo about a skilled labor bottleneck," Hillman said. "We don't hear much about it any more. That's because we're keeping in step with all needs for craftsmen, and we may be even a step ahead of the procession."

Hillman pointed out that with the cooperation of organized labor plus the training program undertaken by his labor section, practically all demands for trained workers have been met.

SKILLED WORKERS TO GET DRAFT EXEMPTIONS

National Selective Service draft boards were instructed last week to defer skilled workers needed for national defense.

Brigadier General Lewis B. Hershey, draft director, declared there is a growing shortage of skilled workers and insisted that their ranks be not further depleted.

BRITISH LABOR LEADER, BEVIN, CABLES—

"Labor in Britain and the United States will never accept obedience to a slave state nor submit to machinations and wickedness of a Gestapo," Ernest Bevin, British Minister of Labor, declared last week in a message cabled to the A. F. of L. and published in the American Federationist, official magazine of the American Federation of Labor.

"Industry and labor are organizing in England not merely to withstand Hitler's onslaughts, but to make the great offensive which will cause his destruction," the rugged British Labor leader declared.

RESPECT RIGHTS OF LABOR, BOSSES TOLD

The most effective way in which industrialist can lend "patriotic cooperation" in the national defense program is to recognize the rights of labor.

That advice was given recently by Robert J. Watt, American workers' delegate to the International Labor Office, at a conference of industrial leaders in Philadelphia.

"Recognize the collective bargaining rights of the workers," Watt suggested. "If you have a union in your plant, don't try to hamstring it. Instead, help your workers to establish free and independent unions."